

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач(ка) кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНІЧЕНКО**

« ____ » _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА
РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ»**

Освітньо-професійна програма «Економіка»

Спеціальність 051 «Економіка»

Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач (ка)

Юлія СІРАК

**Науковий керівник,
д.е.н., професор**

Ігор ВІНІЧЕНКО

Дніпро – 2022

7. Дата видачі завдання 30.04.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Вступ та теоретичні основи дослідження прибутку та факторів його підвищення	травень 2022	
	Сучасний стан діяльності підприємства	червень-липень 2022	
	Обґрунтування напрямків підвищення прибутку підприємства	вересень-жовтень 2022	
	Висновки і пропозиції	листопад 2022	
	Оформлення кваліфікаційної роботи	листопад-грудень 2022	

Здобувач (ка)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Оцінка інвестиційної діяльності підприємства та розробка концепції підвищення її ефективності»

Кваліфікаційна робота містить: 92 с., 7 рис., 38 табл., 50 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Методи дослідження Теоретичною та методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців з питань підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрного підприємства. Інформаційну основу кваліфікаційної роботи становлять закони України, нормативні документи, котрі регулюють діяльність підприємств в Україні; офіційні дані Державного комітету статистики Дніпропетровської області; фінансово-економічна інформація, дані бухгалтерського обліку, статистична звітність ФГ «Полісся».

Для вирішення заявлених завдань в роботі було використано наступні методи дослідження: аналізу й синтезу; індукції та дедукції; діалектичний метод; спостереження; монографічний; статистичний; кореляційно-регресійний аналіз; розрахунково-конструктивний; економіко-статистичний. Обробку вихідних даних здійснено з допомогою використання програмного забезпечення Microsoft Excel.

В роботі удосконалено теоретичні та науково-методичні положення щодо обґрунтування напрямків підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:
дістали подальшого розвитку:

- категоріальний зміст терміну «інвестиції», під якими, на відміну від традиційних трактувань, варто розуміти довгострокові вкладення капіталу в грошовій, матеріальній, або нематеріальній формах, які майбутній або потенційний інвестор, бажає вкласти в проект, з метою підвищення ефективності функціонування будь-якої сфери діяльності даного проекту або ж фінансових інструментів (з врахуванням існуючих ризиків) та отримання прибутку або певного соціального ефекту;

- категоріальний зміст терміну «інвестиційна діяльність». Інвестиційна діяльність підприємства – це процес забезпечення інвестиційної програми чи проекту необхідними інвестиційними ресурсами сформованими відповідно до їх цілей з метою отримання максимально можливого матеріального чи соціального ефекту;

- в результаті проведення аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства проаналізовано сучасне фінансове становище підприємства: ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність та запропоновано конкретні напрямки підвищення ефективності господарської діяльності та покращення фінансової стійкості підприємства;

- запропоновано інвестиційний проект з відкриття олійниці та реалізації різних рослинних олій, макухи, лузги. Даний проект обрано з позиції безвідходності та беззбитковості виробництва, оскільки саме господарство може виступати основним постачальником сировини. Готову продукцію (олію) завжди більш вигідно продавати, ніж сировину (насіння). Реалізація даного проекту дозволить одержувати близько 5036353,90 грн в рік додаткової виручки.

Керівництвом підприємства пропонується результати практичних досліджень впровадити в діяльність ФГ «Полісся» Криничанського району Дніпропетровської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Аграрне підприємство; виробничо-господарська діяльність; інвестиція; інвестиційна діяльність; ефективність; ліквідність; напрями підвищення ефективності; проект; прибуток; олійниця; рентабельність.

KEY WORDS

Agricultural enterprise; production and economic activity; investment; investment activity; efficiency; liquidity; areas of efficiency improvement; project; profit; oil mill; profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1. Економічна сутність і класифікація інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства.....	12
1.2. Поняття, види та форми інвестиційної діяльності підприємств.....	18
1.3. Методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності.....	26
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	34
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ПОЛІССЯ».....	35
2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ «Полісся».....	35
2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності господарства.....	42
2.3. Діагностика фінансового стану фермерського господарства	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	58
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ДОЦІЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФГ «ПОЛІССЯ».....	61
3.1. Резюме та виробничий план інвестиційного проекту з відкриття олійниці.....	61
3.2. Розрахунок ефективності реалізації інвестиційного проекту з відкриття олійниці.....	69
3.3. Кореляційно-регресійний аналіз впливу інвестиційних вкладень на результати інвестиційної діяльності ФГ «Полісся».....	77
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	81

ВИСНОВКИ	ТА
ПРОПОЗИЦІЇ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	88

ВСТУП

Забезпечення стійкого фінансового положення підприємства будь-якого виду діяльності та форми власності в сучасних умовах вимагає значної фінансової та інвестиційної підтримки, адже саме інвестиції є джерелом майбутніх вигод та конкурентних переваг. Це зумовлює потребу в формуванні системи управління інвестиційною діяльністю на базі наукових підходів та програм розвитку, економічно обгрунтованого та доцільного планування її ключових напрямків і форм реалізації, забезпечення здійснення спільних цілей розвитку виробничо-господарської діяльності та співвіднесення до мінливих умов зовнішнього середовища функціонування підприємства. Ефективним інструментом майбутнього стратегічного забезпечення інвестиційної діяльності підприємства є розроблення конкретних інвестиційних проектів та планів діяльності.

На сьогоднішній день, через воєнну агресію Російської федерації, економіка України перебуває в кризовому стані. А тому питання інвестицій та інвестиційної діяльності є болючим та актуальним, як ніколи. З одного боку, інвестиції можуть стати порятунком для діяльності більшості підприємств України та й в цілому для економіки країни, даючи їй можливість «залишитись на плаву» та відроджувати за рахунок інвестиційних коштів країну. З іншої сторони, постає питання, як забезпечити приплив інвестицій в країну, яка перебуває в стані війни. Звісно, базовою ознакою інвестиційної діяльності є її ризиковість. Та в умовах війни, ризик вкладання коштів в Україну та українську економіку, промисловість, можна помножити на десять. Тому перед державою та підприємцями постає неймовірно складне завдання розробки механізму залучення інвестицій в країну та гарантування власникам одержання стабільного прибутку. Питаннями дослідження ефективності інвестиційної діяльності присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В.Г.Білолипецького, В.В. Білика, О.М. Вінника, С.М. Воробйова, М.С. Герасимчук, М.П. Денисенко, А.П. Дуки, А.Г. Загороднього, М.І.Кісіль, М.Ю. Коденської, М.І. Крупки, Т.В. Майорова, С.В. Онікієнко, О.С. О. Погасія, Є.А. Стефанович, Н.О. Титаренко, В.Г. Федоренко, Я.А. Шевцової, О.Ю. Шиловой, Б.М.

Щукіна та ін.. Незважаючи на величезну кількість публікацій, багато аспектів інвестиційної діяльності та розробки напрямів підвищення інвестиційної діяльності підприємства залишаються недопрацьованими, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади інвестиційної діяльності підприємства;
- оцінити виробничо-господарської та фінансової діяльності ФГ «Полісся»;
- обґрунтувати напрями підвищення економічної ефективності та доцільності інвестиційної діяльності в ФГ «Полісся»;
- Дослідити вплив ключових чинників на ефективність інвестиційного проекту ФГ «Полісся»

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців з питань підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрного підприємства. Інформаційну основу кваліфікаційної роботи становлять закони України, нормативні документи, котрі регулюють діяльність підприємств в Україні; офіційні дані Державного комітету статистики Дніпропетровської області; фінансово-економічна інформація, дані бухгалтерського обліку, статистична звітність ФГ «Полісся».

Для вирішення заявлених завдань в роботі було використано наступні методи дослідження: аналізу й синтезу; індукції та дедукції; діалектичний метод; спостереження; монографічний; статистичний; кореляційно-регресійний аналіз;

розрахунково-конструктивний; економіко-статистичний. Обробку вихідних даних здійснено з допомогою використання програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних та науково-методичних положень щодо обґрунтування напрямків підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:
дістали подальшого розвитку:

- категоріальний зміст терміну «інвестиції», під якими, на відміну від традиційних трактувань, варто розуміти довгострокові вкладення капіталу в грошовій, матеріальній, або нематеріальній формах, які майбутній або потенційний інвестор, бажає вкласти в проект, з метою підвищення ефективності функціонування будь-якої сфери діяльності даного проекту або ж фінансових інструментів (з врахуванням існуючих ризиків) та отримання прибутку або певного соціального ефекту;

- категоріальний зміст терміну «інвестиційна діяльність». Інвестиційна діяльність підприємства – це процес забезпечення інвестиційної програми чи проекту необхідними інвестиційними ресурсами сформованими відповідно до їх цілей з метою отримання максимально можливого матеріального чи соціального ефекту;

- в результаті проведення аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства проаналізовано сучасне фінансове становище підприємства: ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність та запропоновано конкретні напрямки підвищення ефективності господарської діяльності та покращення фінансової стійкості підприємства;

- запропоновано інвестиційний проект з відкриття олійниці та реалізації різних рослинних олій, макухи, лузги. Даний проект обрано з позиції безвідходності та беззбитковості виробництва, оскільки саме господарство може виступати основним постачальником сировини. Готову продукцію (олію) завжди більш вигідно продавати, ніж сировину (насіння). Реалізація даного проекту дозволить одержувати близько 5036353,90 грн в рік додаткової виручки.

Керівництвом підприємства пропонується результати практичних досліджень впровадити в діяльність ФГ «Полісся» Криничанського району Дніпропетровської області.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційного дослідження полягає в розробці конкретних напрямків і пропозицій щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Апробація результатів дипломного дослідження. Основні результати і висновки наукових досліджень доповідались і отримали позитивну оцінку на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» «Вплив інноваційної діяльності на економічну стійкість підприємств» (Дніпро, ДДАЕУ, 20 вересня 2022 р.).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота складається з реферату, вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та пропозицій, переліку використаних джерел. Повний обсяг дипломної роботи становить 92 сторінки. Перелік використаних джерел становить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.4. Економічна сутність і класифікація інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства

На сьогоднішній день українська економіка перебуває в кризовому стані, що є наслідком воєнної агресії Росії проти України. Багато підприємств зазнали руйнації через влучання ракет, частина підприємств втрачена через окупацію країною-агресором, деякі підприємства припинили свою діяльність через логістичні проблеми з сировиною або ж зі збутом продукції. Економіка України потребує підтримки, аби держава мала змогу «залишатись на плаву» та виконувати свої зобов'язання перед громадянами держави: виплачувати пенсії, заробітну плату державним службовцям та інші соціальні виплати, підтримувати роботу державних установ, фінансувати всі необхідні для функціонування держави сфери. Звісно, європейські країни та США надають довгострокові кредити Україні, але цього недостатньо. Україні, більш ніж кредити, потрібні інвестиції, при чому в усі сфери функціонування. Саме інвестиції є тим «золотим ключиком», який здатен допомогти відбудуватись та відновитись нашій державі.

Термін «інвестиція» є первинною категорією, основою для побудови ієрархії решти категорій, котрі віддзеркалюють відтворення основного та оборотного капіталів. Термін «інвестиція» має латинське походження і походить від слова «invest», що дослівно означає «вкладати». Дуже часто піж інвестиціями розуміють будь-яке вкладання грошей, котре може бути і не пов'язано з досягненням конкретних матеріальних цілей (наприклад, купівля пральної машинки, кавоварки або ж придбання автомобіля, що вважається «споживчими інвестиціями»), але за своїм економічним змістом не являються інвестиціями, як такими, оскільки інвестування має на меті, головним чином, отримання прибутку. Проте, окрім одержання прибутку, тобто економічних цілей вкладення капіталу, інвестиції можуть мати і позаекономічні стимули. Найпоширенішою є думка, що інвестиції та капітальні вкладення – це одне і теж. Проте інвестиції можуть вкладатись в

збільшення обігових активів, в різні фінансові інструменти, в певні види нематеріальних активів. А тому, доцільно стверджувати, що капітальні вкладення є лише однією з форм інвестицій, а не їх абсолютно повним та завершеним визначенням.

Таблиця 1.1

Визначення економічної сутності категорії «інвестиції»

Автор	Визначення
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладають в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [18]
Білик В.В.	Інвестиції – це певні засоби, вкладання коштів у які забезпечує збільшення їх вартості та зростання доходу [4]
Бланк І.О.	Інвестиції – витрати грошових коштів, спрямовані на відтворення капіталу(його підтримку і розширення [5]
Воробйов Ю.Н. Воробйова Є.І.	Інвестиції – це економічна категорія, яка характеризує процес вкладення інвестиційних ресурсів, що направляються на просте та розширене відтворення капіталу економічної системи, розвиток інноваційної діяльності з метою отримання більшого об’єму ВВП, доходу, дивіденду або відсотка [9].
Волчанська Л.В.	Інвестиціями можна вважати засоби, що направляються на відтворення або збільшення капіталу з метою одержання прибутку в майбутньому [8]
Герасимчук З.	Інвестиції – це будь-які вкладення, зумовлені стратегічними цілями економічної політики та спрямованими на розвиток окремих галузей, виробництв, регіональних господарських систем з метою примноження матеріального та соціально-значимого багатства у майбутньому[10]
Гобрей М.В.	Під інвестиціями необхідно розуміти ті економічні ресурси, що спрямовуються на збільшення як реального капіталу суспільства, так й інвестиції в «людський капітал», які на сучасному етапі набувають усе більшого значення [10]
Денисенко М.	Інвестиції – рушійна сила процесів економічного зростання, відновлення виробничого апарату та підвищення добробуту населення» [12]
Колесник О.О.	Сукупність засобів, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в різні галузі економіки [24]
Крупка М.І.	Інвестиції – це ті вкладення, що забезпечують приріст капіталу, створюють новий капітал. [26]
Макконел К., Брю С.	Інвестиції – «... затрати на виробництво і накопичення засобів виробництва і нарощення матеріальних запасів» [30]
Массе П.	Інвестиції являють собою акт обміну задоволення сьогоденної потреби на очікуване задоволення її в майбутньому з допомогою інвестованих благ [32]
Перар Ж.	Інвестиції – це додаткові вкладання до вже наявних коштів, тобто це вкладення, що спрямовані на розширення бізнесу або створення умов для підвищення ефективності його функціонування[36]
Титаренко Н.О.	Інвестиції – це всі види активів, вкладених у господарську діяльність з метою одержання доходу [41]
Федоренко В.Г.	Інвестиції – довготермінові вкладення капіталу в підприємства та галузі економіки з метою його нарощування в майбутньому та отримання прибутку [42]

Джерело: складено автором на основі літературних джерел

Аналізуючи трактування вченими терміну «інвестиції» варто зазначити, що ніхто з науковців не згадав про головну ознаку інвестицій, а саме про ризиковість. Без згадування даної ознаки тлумачення поняття «інвестиції» є неповним, оскільки втрачається його первинне та природне значення. Ризик є завжди, оскільки при

реалізації будь-якого інвестиційного проекту може бути ймовірність його відхилення від конкретно поставленої мети інвестування [1]. Причиною цього є величезна кількість економічних дестабілізуючих чинників, що в сукупності і утворюють ризик. В більшості випадків наслідки інвестиційних ризиків є вкрай негативними: втрата інвестиційного доходу або прибутку; відхилення від мети інвестування; втрата інвестованих коштів тощо. На нашу думку, щоб визначення терміну «інвестиції» було повним та вичерпним, воно має містити в собі згадку про ризикованість інвестицій. Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу в грошовій, матеріальній, або нематеріальній формах, які майбутній або потенційний інвестор, бажає вкласти в проект, з метою підвищення ефективності функціонування будь-якої сфери діяльності даного проекту або ж фінансових інструментів (з врахуванням існуючих ризиків) та отримання прибутку або певного соціального ефекту.

Інвестиції можуть розглядатись, як:

1. Один з об'єктів управління економікою;
2. Форма залучення накопичених коштів в певну економічну діяльність;
3. Можливість використання накопичених коштів в усіх їх альтернативних варіантах;
4. Один із варіантів вкладення нагромадженого капіталу в різноманітні об'єкти господарської діяльності або фінансові інструменти;
5. Джерело майбутнього примноженого ефекту підприємницької діяльності;
6. Один з ключових об'єктів ринкових відносин, який відіграє ключове значення в підвищенні ефективності господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання;
7. Об'єкт володіння, користування та розпорядження;
8. Об'єкт, якому буде надаватись виключна перевага в часі;
9. Об'єкт, який при будь-яких умовах та обставинах є носієм чинника ризику;

10. При «правильному» економічному використанні є носієм фактора ліквідності [16].

Інвестиції підприємства – це вкладення нагромадженого капіталу в будь-яких його формах чи видах в найрізноманітніші об'єкти або інструменти господарської діяльності з ціллю одержання прибутку, а також отримання того чи іншого економічного чи позаекономічного ефекту, реалізація якого заснована на ринкових принципах і пов'язана з часовими чинниками, чинниками ризику й ліквідності.

На кількість реалізованих інвестицій та попит на них впливає величезне коло факторів, ключовими з яких є:

- питома частка заощаджень в доходах інвесторів. Зі зростанням доходів збільшується їх кількість, направлена на заощадження. Саме заощадження є джерелом внутрішніх інвестицій;

- норма чистого прибутку. Зі зростанням очікуваної норми чистого прибутку, кількість інвестицій, що планують класти в проект, як правило, зростає;

- ставка банківського відсотку. Зі зростанням ставки позичкового відсотку, зменшується кількість вкладених інвестицій. Із зниженням ставки позичкового відсотку, збільшується обсяг вкладених інвестицій;

- темп інфляції, що очікується, також суттєво впливає на обсяг та динаміку інвестиційних вкладень. Чим вище очікується темп інфляції, тим швидше знецінюється майбутній прибуток після здійснення інвестування. Цей чинник грає ключову роль у випадку довгострокового інвестування.

Інвестиційна діяльність є одним із самостійних видів господарської діяльності підприємства та ключовою формою досягнення його економічних та позаекономічних інтересів.

Інвестиційну діяльність можна визначати з кількох позицій – у широкому та вузькому значенні. В широкому значенні інвестиційна діяльність – це діяльність, що пов'язана із інвестуванням грошових чи фінансових ресурсів в об'єкти вкладення з ціллю отримання прибутку. Схоже визначення зазначено в Законі України «Про інвестиційну діяльність», де інвестиційна діяльність зазначена як сукупність практичних дій фізичних осіб, юридичних осіб та держави стосовно здійснення

інвестицій. У вузькому значенні інвестиційну діяльність можна розглядати як процес перетворення інвестиційних ресурсів безпосередньо в вкладення. Економічна сутність інвестиційної діяльності визначається як на мікро-, так і на макрорівні, та визначається можливістю ефективного використання інвестиційних ресурсів [13].

Слід зазначити, що вітчизняні та зарубіжні науковці в питаннях дослідження інвестицій так і не дійшли до єдиної думки щодо визначення категорії «інвестиційна діяльність». Якщо розглядати міжнародні стандарти фінансової звітності, то під інвестиційною діяльністю варто розуміти діяльність, яка пов'язана з купівлею та продажем необоротних активів, а також із вкладенням фінансових інвестицій, що не є частиною еквівалентів грошових засобів. На думку Білолипецького В.Г., інвестиційна діяльність – це спланована організаційна, управлінська, контрольна робота, котра здійснюється в інтересах планового вкладення інвестицій [3]. За твердженням Іванова Г.І., під інвестиційною діяльністю варто розуміти роботу з створення, розміщення, інвестування, перетворення та відшкодування інвестицій, включно з управлінням ними та цілою системою інвестиційних відносин [19]. Ковтун Н.В. зазначає, що інвестиційна діяльність – це комплекс заходів та поетапних практичних дій зі сторони суб'єктів інвестування, котрі забезпечують здійснення інвестиційних намірів з ціллю одержання доходу [22]. Панчишин С.М. вважає, що інвестиційна діяльність – це сукупність рішень та певних дій, направлених на перетворення заощаджень у інвестиції [35]. Погасій С.О. характеризує інвестиційну діяльність як процес пошуку потрібних інвестиційних ресурсів, вибору найефективніших об'єктів інвестування, створення збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми та забезпечення її здійснення [39]. На думку Стефановича Є.А., інвестиційна діяльність – це комплекс заходів з боку держави, фізичних та/або юридичних осіб, направлених на ефективне вкладення ресурсів з ціллю одержання бажаного ефекту, яким може бути не тільки прибуток, а й різноманітні соціальні ефекти [40]. У працях Федоренко В.Г. інвестиційна діяльність розглядається як сукупність дій фізичних та юридичних осіб, котрі інвестують власні грошові кошти з ціллю одержати прибуток [42].

Отже, на нашу думку, інвестиційна діяльність підприємства – це процес забезпечення інвестиційної програми чи проекту необхідними інвестиційними ресурсами сформованими відповідно до їх цілей з метою отримання максимально можливого матеріального чи соціального ефекту.

Інвестиційну діяльність можуть здійснювати: фізичні та юридичні особи резиденти; власне держава; іноземні інвестори; сумісно резиденти та нерезиденти.

Варто виділити наступні особливості інвестиційної діяльності:

1. Безпосередньо забезпечує покращення операційної діяльності підприємства та є підпорядкованою щодо неї.

2. Залежить від галузевих особливостей підприємства на багато менше, ніж його виробнича діяльність.

3. Через мінливість інвестицій відрізняється значною нерівномірністю надходжень в різні періоди.

4. Між часом вкладення матеріальних ресурсів в певний проект та часом отримання прибутку існує значний часовий проміжок.

5. Створює окремий самостійний вид грошових потоків діяльності підприємства.

6. Утворює нові специфічні види ризиків, які прийнято називати «інвестиційні ризики».

7. За допомогою показника чистих інвестицій можна дослідити та визначити динаміку економічного розвитку підприємства [44].

Однією з ключових умов реалізації ефективної інвестиційної діяльності є визначення вірної інвестиційної стратегії та необхідних умов її здійснення з врахуванням заходів антикризового управління, створених на підприємстві. Також першочерговим напрямом здійснення ефективного управління інвестиційною діяльністю підприємства є формування оптимального складу інвестиційних ресурсів.

1.2. Поняття, види та форми інвестиційної діяльності підприємств

На сьогоднішній день, самим обговорюваним в економічних колах питанням, є питання, що стосується безпосередньо інвестицій та процесу інвестування. Оскільки саме завдяки інвестиційним вкладенням в різноманітні економічні чи соціальні проекти або програми розвитку, можна отримати нові економічні та позаекономічні ефекти, які раніше не можливо було одержати за умови звичайного інвестування.

Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових і інтелектуальних цінностей, котрі інвестуються в об'єкти підприємницької діяльності або будь-які інші види, в результаті чого створюється чи формується прибуток чи досягаються певні соціальні ефекти. Дане визначення в цілому відповідає міжнародним стандартам, оскільки враховує динаміку інвестицій (по-перше, характеризує процес перевтілення інвестиційних ресурсів у власне вкладення; по-друге, надає максимально розширену класифікацію інвестицій і об'єктів та суб'єктів інвестиційної діяльності).

Залежно від інтересів суб'єктів інвестиційного процесу, їхніх цілей, мотивів і стимулів інвестиційної діяльності можна виділити три базові форми інвестицій:

1. Меркантильні інвестиції – здійснюються за власні грошові кошти інвестора, з головною ціллю одержання прибутку;
2. Некомерційні інвестиції – головна ціль – це досягнення певного соціального ефекту;
3. Асоційовані інвестиції – направлені на досягнення конкретних стратегічних пріоритетів [37].

Отже, виходячи з цього, можна стверджувати, що: «Інвестиції як економічна категорія віддзеркалюють відносини, що виникають через довгострокове авансування фінансових, майнових або інтелектуальних цінностей, що інвестуються в об'єкти будь-якої підприємницької діяльності, в їхні основні та оборотні засоби, і в науково-технічний розвиток, в переобладнання на сучасний модернізований лад виробничої бази та впровадження виробництва нових видів товарів та послуг від

моменту вкладення до періоду отримання прибутку або ж іншого бажаного соціального ефекту».

Найширшу та найсучаснішу класифікацію інвестицій здійснив Бланк І.О., проте проаналізувавши її, вирішили доповнити власними класифікаційними ознаками [5].

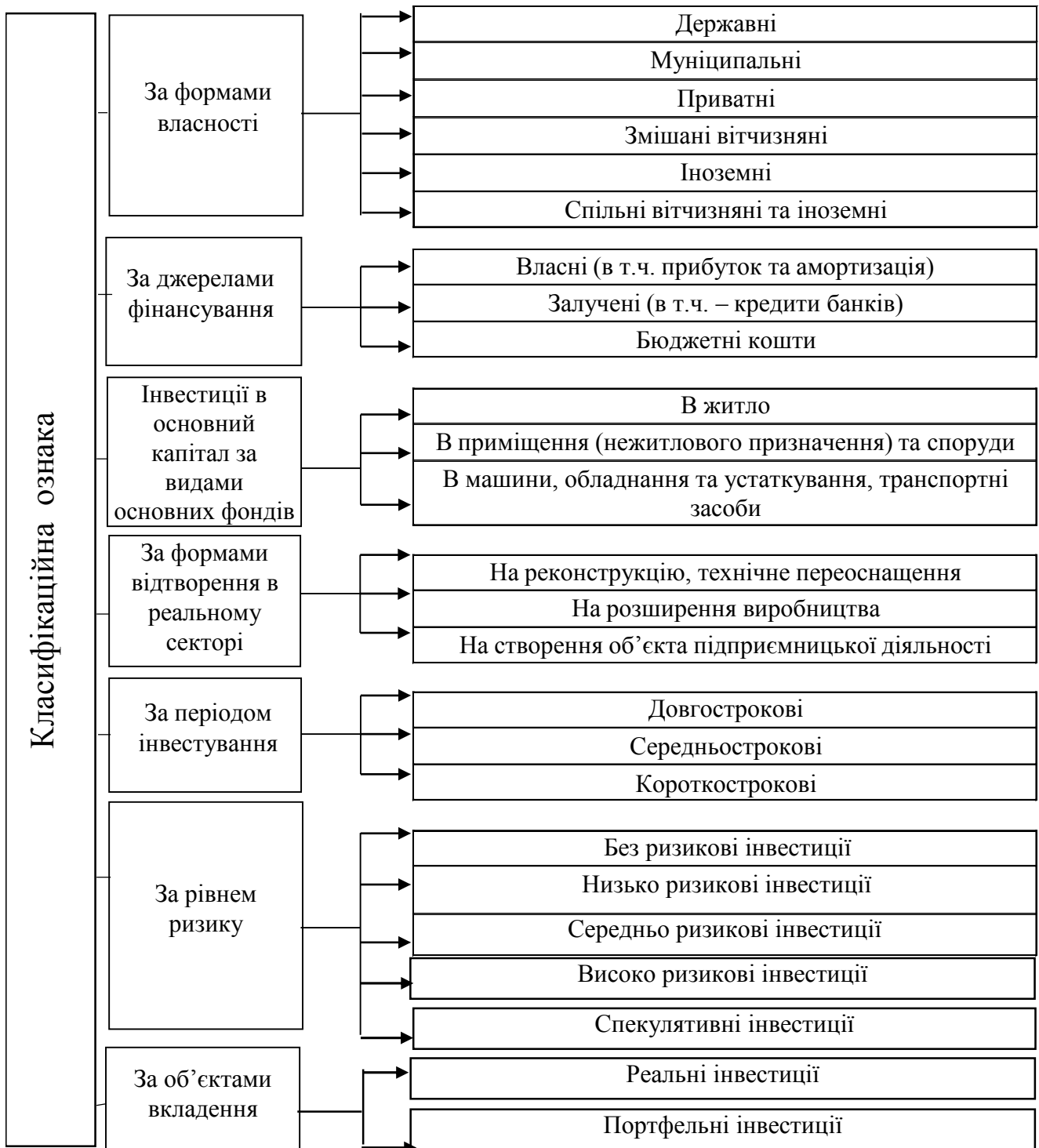

Рис. 1.1. Класифікація інвестицій за різними ознаками

Джерело: розроблено автором на основі досліджуваних джерел

Наведена вище класифікація інвестицій віддзеркалює їх найсуттєвіші ознаки, поти в економічній літературі можна зустріти й інші класифікації.

В Законі України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційна діяльність характеризується як комплекс конкретних дій фізичних осіб, юридичних осіб і держави стосовно здійснення інвестицій. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути: інвестори (вкладники), замовники, виконавці робіт, а також користувачі об'єктів.

Інвестори (вкладники) – це фізичні або юридичні особи, котрі вирішують чи доцільно вкласти власні або позичкові кошти в об'єкти інвестування, в якій кількості та на яких умовах це робити [34].

Замовники – це суб'єкти, котрі безпосередньо здійснюють проект, та роблять всі необхідні для реалізації проекту дії в межах прав, які надав їм інвестор.

Користувачі об'єктів інвестування – це фізичні або юридичні особи, держава, інші іноземні держави, державні підприємства, міжнародні організації тощо, безпосередньо для котрих формується об'єкт інвестиційної діяльності.

Інвестори можуть розпоряджатися результатами вкладень самостійно, на власний розсуд та побажання, або ж делегувати всі свої повноваження чи їх певну частину іншим організаціям.

Інвестор самостійно визначає напрямки вкладення коштів, види вкладених засобів, обсяги та характер інвестиційної діяльності; перевіряє цільове використання вкладених коштів; самостійно визначає структуру вкладень, при чому для цього він може залучати на договірній основі будь-яких учасників інвестиційного процесу, навіть за рахунок організації конкурсів, тендерів тощо. Держава та посадовці не можуть втручатись в договірні відносини сторін-учасників інвестиційної діяльності поза межами своєї компетенції.

В залежності від суб'єктів інвестиційної діяльності, джерел фінансування й форм власності виокремлюють такі види інвестиційної діяльності:

– інвестиційна діяльність, котра реалізується фізичними особами, юридичними особами чи підприємствами будь-якої форми власності та виду діяльності;

– інвестиційна діяльність, котру здійснюють органи державної влади та управління України за рахунок коштів бюджетних коштів, позабюджетних коштів й позичкових засобів;

– інвестиційна діяльність, котру реалізують органи місцевого самоврядування й їх виконавчі комітети, комунальні підприємства за рахунок бюджетних фондів, позабюджетних фондів, а також за рахунок власних або ж позичкових засобів;

– інвестиційна діяльність, котру здійснюють іноземні громадяни, юридичні особи й держави;

– інвестиційна діяльність, котру здійснюють спільно громадяни та юридичні особи України та іноземних держав.

Щодо об'єктів інвестування виділяють такі види інвестиційної діяльності:

1. Корпоративне інвестування. Представляє собою вкладення фінансових засобів в акції компаній, що були утворені в організаційно-правовій формі акціонерних товариств, й статутні фонди інших організаційно-правових форм підприємницької діяльності корпоративного типу. В залежності від господарського результату діяльності підприємства, варто виділити наступні різновиди корпоративного інвестування: стратегічне інвестування – це вкладення грошових коштів у купівлю ключового пакету акцій або всього комплексу майна підприємства з ціллю реалізації контролю над ним та одержання максимального можливого прибутку від результатів господарської діяльності даного підприємства; фінансове інвестування – це купівля великого розміру пакетів акцій, часток, паїв підприємств з ціллю перепродажу їх в майбутньому потенційним інвесторам, якщо вартість цих акцій зросте й досягне максимальної позначки; портфельне інвестування – це інвестування грошових коштів у невеличкі за розміром пакети акцій з ціллю одержання дивідендів в майбутньому. Зазвичай, портфельні інвестори інвестують грошові кошти в декілька або багато підприємств, щоб у випадку отримання збитків одним з підприємств через недоліки чи певні проблеми в його роботі, застрахувати себе від грошових втрат чи банкрутства.

2. Лізинг – це довгострокова оренда обладнання, техніки, автомобілів, будівель виробничого та невиробничого призначення, інших споруд як особливий вид вкладення грошових коштів в основні фонди, за допомогою чого підприємці-лізингоутримачі можуть користуватись необхідною технікою, обладнанням, автомобілями, будівлями тощо без значних грошових витрат пов'язаних з їх купівлею.

3. Капітальне будівництво – це вид інвестиційної діяльності, головним та основним призначенням якого є формування нових і відновлення вже існуючих основних фондів, в котрі потрібно вкласти грошові кошти.

4. Інноваційна діяльність – це окремий та дуже особливий вид інвестиційної діяльності, мета якого полягає в впровадженні досягнень науки та техніки в виробничу діяльність і соціальну сферу. Інноваційна діяльність передбачає собою: випуск і поширення новітніх видів техніки та технологій; структурні зрушення в різних галузях економіки та виробництва; фінансування прикладних наукових досліджень для створення принципово нових змін становища продуктивних сил; здійснення довгострокових науково-технічних досліджень із тривалими термінами окупності вкладень; дослідження, розробку і впровадження в дію новітніх ресурсозберігаючих технологій, які здатні якісно покращити соціальний та екологічний стан навколишнього середовища [14].

Законом України «Про інноваційну діяльність» регламентуються правові, організаційні, економічні засади регулювання державою цього виду діяльності та форми, за допомогою яких держава стимулює процес впровадження інновації в різні сфери економіки. Інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з категорією «інновації». Інновація – це вкладення грошових коштів або інших фінансових засобів в нововведення, що покликані здійснити великі кількісні та новітні якісні зміни в будь-які види підприємницької діяльності. Перед тим, як з'являється інновація, проводиться довга науково-технічна діяльність, яка покликана забезпечити появу нововведення [27].

5. Концесійна діяльність – це різновид інвестиційної діяльності стосовно надання відповідним державним органом виконавчої влади на основі концесійного

договору, на коштовній та строковій основі права на будівництво чи управління об'єкта договору, якщо суб'єкти підприємницької діяльності (концесіонери) візьмуть на себе зобов'язання стосовно створення чи будівництва або ж експлуатацію об'єкта концесії, повної відповідальності майном і потенційного підприємницького ризику з ціллю задоволення всіх суспільних потреб. Концесійна діяльність заснована на наступних принципах: здійснення суб'єктами концесійної діяльності є законним; регулювання концесійної діяльності, а також контроль за її виконанням здійснюється

державою; концесійна діяльність завжди реалізується на основі існуючого концесійного договору; концесіонери обираються на тендерній основі; стосовно кожного об'єкту враховуються його особливості перед передачею його в концесію; об'єкт концесії має системно використовуватись [6]; концесійний договір має оформлюватись на взаємовигідній основі для всіх сторін-підписантів; держава має надавати гарантії щодо грошових вкладень концесіонера; об'єкта концесії завжди використовується на платній основі; мають бути враховані права, надані законом концесіонерам та дотримані інтереси споживачів товарів та послуг; умови концесійного договору мають бути сталими; ризики рівномірно розподіляються між всіма учасниками концесійного договору; держави та органи місцевого самоврядування мають брати участь в частковому фінансуванні об'єктів концесії, що відіграють велику соціальну роль [2].

Інвестиційна діяльність, як і будь-яка інша діяльність, містить різноманітні стадії, від початку інвестування грошових кошів в певний проект чи програму, до моменту отримання прибутків чи певних соціальних ефектів від реалізації даного проекту. Комплекс цих дій називається інвестиційним циклом. Вінник О.М., вважає, що інвестиційний цикл складається з наступних етапів: передінвестиційний етап – це момент, коли приймаються рішення щодо мети інвестування, доцільності капіталовкладень, вибору джерел фінансування й затвердження інвестиційного проекту [7]; на другому етапі інвестиційної діяльності вкладаються грошові кошти в об'єкт інвестування та реалізуються всі потрібні для цього прикладні дії; останній третій етап – це експлуатаційний період, коли вкладнику повертаються всі

витрачені грошові чи фінансові засоби, і суб'єкт інвестування отримує прибуток чи інший соціальний ефект, який пов'язаний з використанням об'єкту інвестування [21].

На нашу думку, інвестиційна діяльність може розглядатися як інвестиційний процес та складатись з етапів, які представлені на рисунку 1.2.

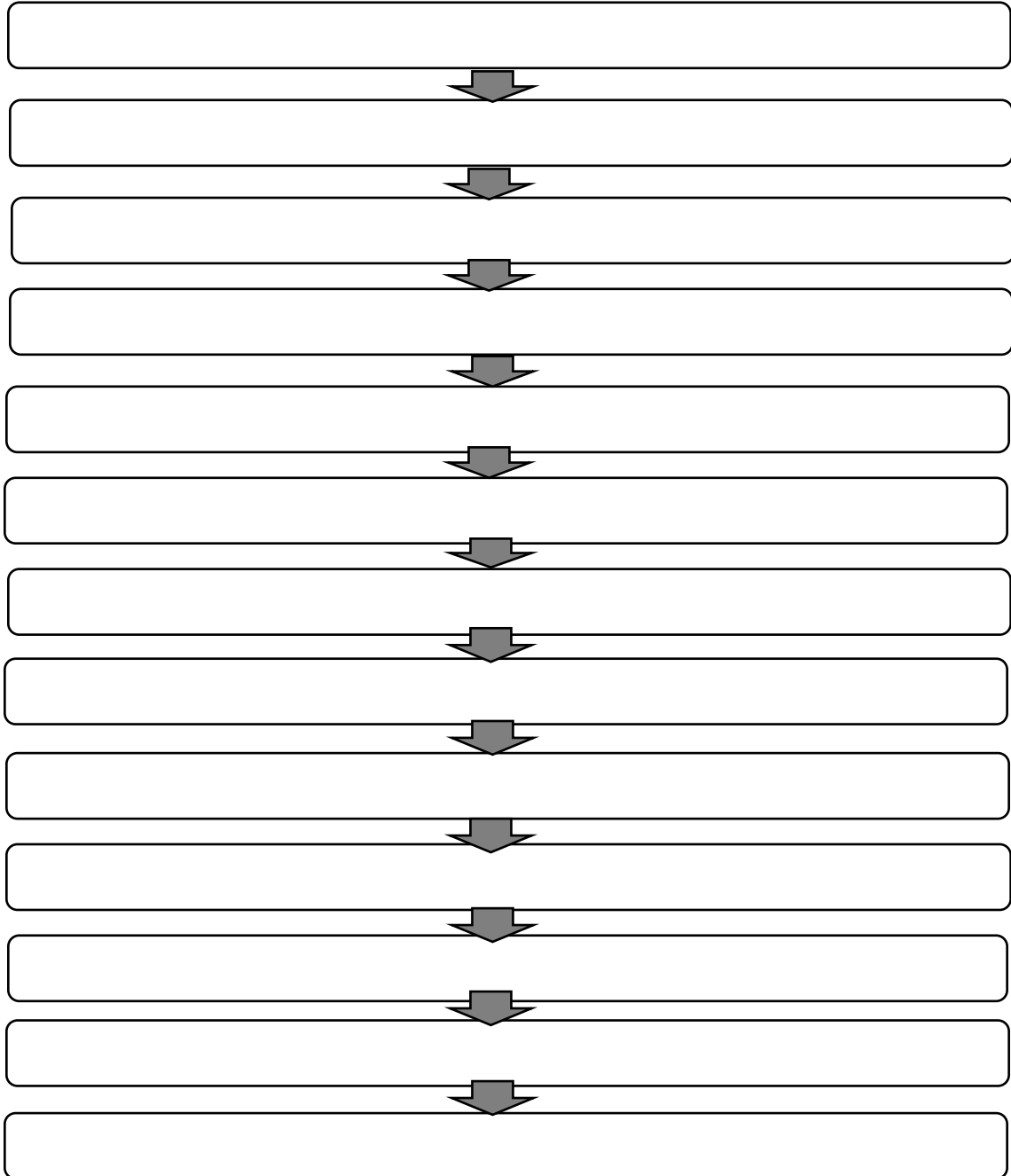

Рис. 1.2. Етапи здійснення інвестиційної діяльності підприємством

Джерело: розроблено автором на основі літературних джерел

З ціллю підвищення ефективності інвестиційної діяльності необхідною умовою є формування гарного інвестиційного клімату. Інвестиційний клімат – це

сукупність елементів, котрі враховує вкладник, ухвалюючи рішення стосовно вкладення коштів. Надважливим сприятливий інвестиційний клімат є для іноземних інвесторів. Якщо в держави є негативний інвестиційний клімат, то підприємницькі ризики є дуже високими. Тобто, становище інвестиційного клімату – це не певна абстракція, а конкретна фінансова, правова ситуація, котра для вкладника виражається в очікуваній потенційній прибутковості інвестицій, а для держави, в котру інвестуються грошові засоби – в реальній кількості одержаних інвестицій [23].

Перш за все, на інвестиційний клімат впливає інвестиційна політика. Саме тому існує необхідність розробки та виконання її основних завдань. Основними завданнями інвестиційної політики є: реформування економік країни, пріоритетне залучення інвестиційних коштів має відбуватись в ті сфери, що найбільше потребують капіталовкладень; оновлення старих фізично чи морально основних виробничих фондів; мотивування суб'єктів господарської діяльності та населення щодо довгострокових вкладень та інвестування грошових засобів в розвиток економіки, а не на споживчі потреби; мотивація до реінвестування; залучення капіталовкладень в проблемні сфери діяльності; залучення значного обсягу іноземних інвестицій, що є джерелом підвищення ефективності функціонування національної економіки.

Інвестиційна політика призначена для знаходження та реалізації найоптимальніших шляхів правового регулювання інвестиційних відносин. До таких шляхів відносять:

- удосконалення законодавства з питань інвестицій та інвестиційного забезпечення, а також підтримка його стабільності;
- формування в законодавстві комплексного підходу до мотивації розвитку інвестиційної діяльності, відпрацювання ефективних механізмів і конкретних правових засобів реалізації;
- формування окремих вільних економічних зон і комплексу пільг, державних гарантій та підтримки на державному й місцевому рівні;

- захист інвестиційної діяльності, розробка системи гарантій для українських і міжнародних інвесторів;
- виокремлення галузей економіки, що найбільше потребують інвестицій та розробка механізму залучення вкладень саме в ці сфери;
- формування правового забезпечення ефективного інвестування грошових засобів через інвестиційних посередників та безпосередньо від інвесторів в об'єкти капіталовкладень;
- формування, реалізація та гарантування правових умов для ефективного функціонування та здійснення інвестиційних відносин.

1.3. Методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності

В сучасних умовах макроекономічної нестабільності та кризового стану економіки України все більш актуального значення набуває максимально можлива активізація інвестиційної діяльності, без здійснення якої, неможливо реалізовувати прогресивні зрушення в структурі економіки, просувати інноваційне оновлення її провідних галузей, підвищувати конкурентоспроможність виробленої продукції на національному та світовому ринку та забезпечувати сталий розвиток держави. Від ефективності реалізації інвестиційної діяльності підприємства залежать сучасний стан виробництва, технічна озброєність підприємства, інноваційний розвиток, рівень фондооснащеності, нарощення обсягів товаро виробництва та можливості виробляти якісну, конкурентоспроможну, новітню продукцію, вирішення складних соціальних, економічних та екологічних проблем.

При здійсненні інвестиційної діяльності, важливо враховувати доцільність та економічну ефективність, вкладених інвестицій. Саме тому, при проведенні оцінки інвестиційного потенціалу, важливо дотримуватись наступних принципів:

- системності – реалізація даного принципу полягає в необхідності аналізу елементного наповнення, оскільки інвестиційний потенціал є комплексною складною системою, котра включає в себе велику чисельність складових і елементів;

- узгодженості – тобто необхідності врахування всіх причинно-наслідкових зв'язків між ключовими показниками, що мають використовуватись при проведенні аналізу;
- варіантності – необхідності всебічного дослідження та аналізу можливих варіантів кінцевого результату;
- оптимальності – вимагає вибору максимально ефективного варіанту серед всіх запропонованих;
- комплексності – необхідності вивчення всіх елементів потенціалу в тісному взаємозв'язку між собою і з чинниками навколишнього середовища, котрі на них впливають;
- ефективності процесу оцінки – тобто необхідності аналізу доцільності прийнятих рішень за допомогою зіставлення ефекту від здійснюваних заходів до понесених витрат задля реалізації проекту, з врахуванням часового фактору. Результат має значно перевищувати понесені витрати, інакше цей проект втрачає свою доцільність [25].

З практичної сторони, ефективність інвестиційної діяльності можна оцінити за допомогою багатьох методів. На сьогоднішній день, більшість українських підприємств, при оцінюванні ефективності інвестиційної діяльності, використовують іноземні методики або ж підходи, видозмінені та адаптовані під реалії нашого вітчизняного виробництва. Підходи до оцінки ефективності інвестицій продемонстровано на рис. 1.3.

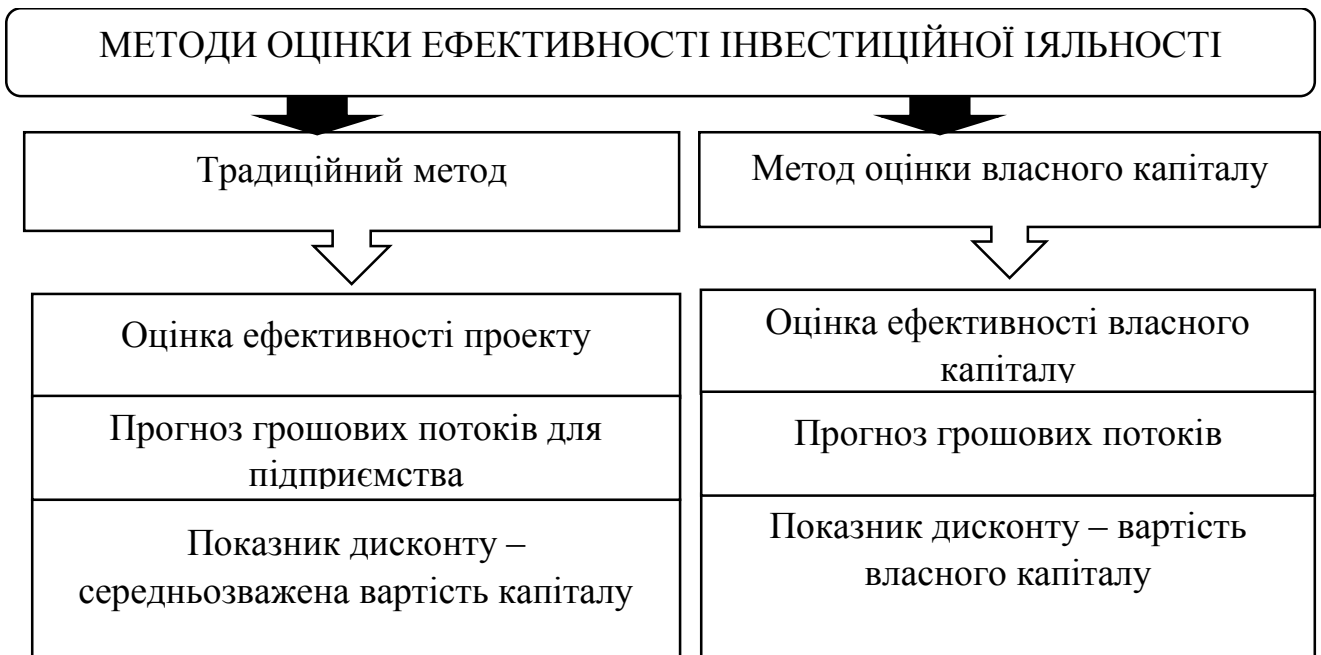

Рис. 1.3. Підходи до оцінки ефективності інвестицій

Будь-яка інвестиційна діяльність та інвестиційні проекти реалізуються для отримання певних цілей, економічних ефектів чи соціальних благ. Саме тому, інвестиційні проекти відрізняються цілями, характеристиками, можливостями здійснення та отриманими результатами. Через це кожен проект є унікальним та його ефективність може досліджуватись з різних позицій. Базові види ефективності, котрі можуть досліджуватись для оцінки інвестиційної діяльності будь-якого підприємства, представлені таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Види ефективності щодо визначення інвестиційної діяльності підприємства

Вид ефективності інвестиційної діяльності	Призначення	Критерії здійснення інвестиційної діяльності
Фінансова	Для визначення фінансової ефективності при оцінюванні доцільності проекту потрібно поділити фінансові витрати, які необхідні для здійснення проекту на очікувані потенційні результати.	Додатне сальдо накоплених реальних грошових засобів за певний проміжок часу, де учасники проекту здійснюють практичну діяльність та отримують прибутки
Бюджетна	Про ефективність інвестиційних проектів свідчать виконання бюджетів різних рівнів (державних, регіональних, місцевих)	Бюджетний ефект, котрий може реалізовуватись для оновлення заходів, передбачених в проекті інвестиційної політики регіону

Соціальна	Ефективність даного проекту визначається з точки зору забезпечення суспільних інтересів, при цьому за отримані бажані результати від реалізації проекту, суспільство має понести витрати	Віддзеркалення ефективності проектів з погляду інтересів громадського суспільства в цілому, та окремо по суб'єктах-учасниках проекту (регіональних організацій, установ, підприємств)
Екологічна	Визначаються результати системи управління охорони навколишнього середовища, які безпосередньо пов'язані з забезпеченням контролю організацією екологічних питань, заснованих на екологічній та інвестиційній політиці, а також на ключових планових і цільових екологічних показниках	Екологічною складовою є нанесений економічний збиток від забруднення природи, навколишнього середовища у грошовому виразі наслідків від здійснення проекту, котрі полягають у забрудненні природи та втраті доходів або ж прибутків.

Джерело: розроблено автором на основі літературних джерел

Для кожного, з перелічених в таблиці, видів ефективності інвестиційних проектів, варто підбирати власний розрахунок, який буде більш відповідним та доцільним для того чи іншого показника. Але існують універсальні, або ж базові показники, за допомогою яких можна розрахувати ефективність будь-якого інвестиційного проекту чи програми [28].

Оцінка ефективності здійснюваних капітальних вкладень у вигляді інвестицій передбачає собою співставлення обсягів здійснюваних інвестицій та потенційних прибутків, які можна отримати при вдалій реалізації інвестиційної програми. Майже всі методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності пов'язані з приведенням капітальних вкладень та прибутків від інвестицій до одного й того ж періоду часу за допомогою відсоткової ставки. Коли постає вибір відсоткової ставки, перш за все дивляться на прибутковість цінних паперів, рівень відсоткових ставок по депозитах і, відповідно по кредитах, на ризики, які виникають через невизначеність прибутків, які можна одержати від конкретних вкладень, і слід враховувати можливі ймовірні втрати, які майже завжди виникають через інфляцію. Підприємство складає власний портфель бажаних інвестиційних проектів, здійснення яких може реалізовуватись за умови настання певних умов чи відповідних переваг, а саме: при збільшенні доцільності; максимально позитивних умовах для досягнення економічної ефективності; привабливій кон'юнктурі ринку; формуванні доступних фінансових джерел для інвестування; при зміні законодавчих актів; при сприятливій податковій політиці. Для уникнення ймовірних грошових втрат внаслідок інфляції, потрібно завжди робити відповідну поправку на рівень відсоткової ставки, що відображає прибутковість не ризикових вкладень. Для отримання надійних та гарантованих результатів щодо оцінки інвестиційних вкладень широко використовують такі методи, як: аналіз чуттєвості, статистичні методи, економіко-математичне моделювання та програмування. Перераховані методи дозволяють проаналізувати багатоваріантну модель ймовірних наслідків в залежності від зміни відповідних умов, а саме параметрів чи чинників, які закладені в основу аналізованих моделей.

Не існує єдиного показника, який би всебічно охарактеризував ефективність інвестиційних проектів[31].

Таблиця 1.3

Показники для оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Показник	Формула розрахунку
Період окупності (PP)	<p><i>PP</i> - розраховується діленням витрат на величину річного доходу, обумовленого цими витратами</p> $PP = \frac{IC}{F}$ <p>IC – розмір інвестиції; F – щорічний чистий дохід</p>
Чиста приведена вартість (NPV)	$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k} - \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+r)^k}$ <p>де n – час реалізації проекту; CF_k – чистий вхідний потік грошових коштів у k-му році; r – ставка дисконту; I_k – інвестиційні витрати у k-му році; k – порядковий номер року від моменту здійснення проекту.</p>
Внутрішня норма дохідності (IRR)	<p><i>IRR</i> – розмір ставки дисконтування, при якому сума дисконтованих інвестиційних витрат дорівнює сумі дисконтованих чистих вхідних потоків грошових коштів, або розмір показника дисконту, при якому NPV проекту дорівнює нулю.</p> $IRR = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+IRR)^k} - \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+IRR)^k} = 0$ <p>IRR розраховується наступним чином: $IRR = A + a(B - A) / (a - b)$, де A – розмір ставки дисконту, при якій NPV позитивна; B – розмір ставки дисконту, при якій NPV негативна; a – розмір позитивної NPV при величині ставки дисконту A; b – розмір негативної NPV при величині ставки дисконту B.</p>
Дисконтований період окупності (DPP)	<p><i>DPP</i> розраховується як строк до початку реалізації цієї рівності.</p> $DPP = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+IRR)^k} = \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+IRR)^k}$
Індекс прибутковості (PI)	<p><i>PI</i> – це частка від ділення суми дисконтованих чистих вхідних потоків грошових коштів за час здійснення проекту на суму дисконтованих інвестиційних витрат, потрібних для здійснення цього проекту.</p> $PI = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+IRR)^k} / \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+IRR)^k}$

Модифікована внутрішня ставка прибутковості (MIRR)	<p><i>MIRR – це розраховується як сума потенційних вартостей грошових надходжень, дисконтованих під вартість капіталу фірми.</i></p> $MIRR = \sqrt[n]{\frac{\sum_{t=0}^n S_t (1+k)^{n-1}}{\sum_{t=0}^n \frac{A_t}{(1+K)^t}}$ <p>At – фінансові витрати проекту в t-періоді; St – фінансові надходження проекту в t-періоді; K – вартість капіталу підприємства.</p>
--	---

Продовження таблиці 1.3.

Середня ставка прибутковості (ARR)	<p><i>ARR – це відношення середнього розміру річних потенційних чистих прибутків від вкладень до половини суми первинних вкладень</i></p> $ARR = \frac{\frac{1}{n} \sum_{t=1}^n S_t}{\frac{A_0}{2}} 100\%$ <p>St – розмір річних потенційних чистих прибутків від вкладень; A₀ – це сума первинних вкладень.</p>
Коефіцієнт ефективності (CBR)	<p><i>CBR - це відношення зведених доходів до зведених витрат.</i></p> $CBR = \frac{\sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r_{dis})^t}}{\sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+r_{dis})^t}}$

Джерело: розроблено автором на основі літературних джерел

В таблиці наведені базові показники, які можна використовувати при оцінці ефективності різноманітних інвестиційних проектів, будь-якого роду діяльності та будь-яких масштабів: від незначних інвестиційних проектів до масштабних за кількістю вкладуваних інвестиційних ресурсів.. Більшість з них є майже універсальними, і жоден інвестиційних проект не обходиться без розрахунку та аналізу даних показників. Кожен з перелічених методів має свої переваги та недоліки, а також сферу, коли доцільно використовувати той чи інший метод. Проте, кожний метод має свої переваги та недоліки, які вкрай важливо враховувати та обов'язково брати до уваги найменші деталі при розрахунку як малих інвестиційних проектів, так і масштабних інвестиційних програм [29]. Наприклад, розрахунок внутрішньої норми дохідності варто використовувати при обранні певного проекту з декількох можливих альтернатив, або коли необхідно проаналізувати інвестиційні проекти з нерівномірними по періодам грошовими

потоками. Розрахунок чистої приведеної вартості й внутрішньої норми дохідності, як правило може здійснюватися в одній і тій же сфері застосування, тоді як решту перерахованих в таблиці показників варто використовувати при інших ситуаціях. Метод чистої приведеної вартості доцільно використовувати при узгодженні або ж відмові від єдиного проекту, а також коли є можливість обрати між декількома варіантами різних проектів. Цей метод можна вважати рівноцінним методу розрахунку внутрішньої ставки рентабельності. Проте його більш обґрунтовано застосовувати тоді, коли в проекті є нерівномірні грошові потоки.

Таблиця 1.8

Характерні особливості методів розрахунку економічної ефективності інвестиційних проектів

Переваги методу	Недоліки методу	Сфера застосування
Метод чистої приведеної вартості		
Метод направлений на досягнення ключової цілі фінансового менеджменту – збільшення статків акціонерів.	Метод суб'єктивно віддзеркалює вплив зміни вартості нерухомого майна, сировини та інших ресурсів на чисту поточну вартість проекту. Всебічне використання даного методу є важким через складнощі прогнозування дисконтної ставки.	Доцільно використовувати при узгодженні або ж відмові від єдиного проекту, а також коли є можливість обрати між декількома варіантами різних проектів. Цей метод можна вважати рівноцінним методу розрахунку внутрішньої ставки рентабельності. Проте його більш обґрунтовано застосовувати тоді, коли в проекті є нерівномірні грошові потоки.
Метод внутрішньої норми дохідності		
Точність і вірогідність розрахунків дає змогу оцінити прибутковість проекту	Метод не дає змоги вирішити проблему множинності внутрішньої ставки рентабельності.	Варто використовувати при обранні певного проекту з декількох можливих альтернатив, або коли необхідно проаналізувати інвестиційні проекти з нерівномірними по періодам грошовими потоками.
Метод дисконтованого періоду окупності		
Даний метод враховує ідею використання грошових потоків і можливість повторного інвестування прибутків	Метод не бере до уваги грошові надходження після завершення терміну окупності проекту	Метод активно використовується для швидкого вибору проектів, а також вибору проектів в умовах політичної нестабільності, підвищенні цін, при недостатності ліквідних коштів. Перераховані обставини направляють підприємство на одержання прибутків в короткі

		строки.
Метод індексу прибутковості		
Перевагою методу є простота розрахунків, за допомогою чого можна легко оцінити прибутковість проекту	Не враховуються прибутки від знищення старих активів, можливість повторного інвестування одержаних доходів. Метод не спроможний обрати проект з однаковими показниками прибутковості, але різними інвестиційними витратами	Використовують при прийнятті важливих рішень щодо доцільності майбутнього дослідження або відмови від проекту на початковій стадії

Складено автором на основі літературних джерел [66], [48]

Отже, інвестиційна діяльність є необхідним та важливим джерелом підвищення ефективності функціонування вітчизняних підприємств. Але, існують перепони, які на сьогоднішній день, обмежують здійснення інвестиційної діяльності в необхідній кількості, якої було б достатньо для ефективного розвитку:

- поганий стан технічного оснащення підприємств;
- прогалини в нормативно-правовій базі, щодо регулювання інвестиційної діяльності підприємства;
- низький ступінь прибутковості інвестицій в основні засоби;
- важкі умови одержання кредитів для здійснення інвестиційних проектів;
- низький попит на продукцію, що не покриває виробничі можливості підприємств;
- непривабливий інвестиційний клімат, адже дуже ризиковано вкладати кошти в країну, де йде війна;
- значні відсоткові ставки за кредитами;
- високі інвестиційні ризики у разі виникнення складнощів або проблем при реалізації інвестиційних проектів;

- кризова економічна ситуація в країні, яка пов'язана з воєнними діями на території України;
- недостатність власних грошових коштів для здійснення інвестиційної діяльності [33].

Висновки до розділу 1

1. Економіка України, на жаль, знаходиться в кризовому стані. Через воєнну агресію Росії зруйновано інфраструктуру більшості міст та сіл України, багато підприємств повністю зупинили свою діяльність або значно знизили обсяги виробництва, показник «бідності» в Україні зріс в 10 разів, рівень інфляції сягнув рекордних 30%, виробництво ВВП скоротилось на 45%, за даними Світового банку. Оптимальним способом допомоги для держави можуть стати інвестиції, яких потребують на сьогодні майже всі виробничі сфери діяльності. Саме інвестиції можуть стати «золотим ключем», що підтримають економіку країни, а згодом допоможуть подолати економічні наслідки війни.

2. Термін «інвестиція» має латинське походження і походить від слова «invest», що дослівно означає «вкладати». На нашу думку, щоб визначення терміну «інвестиції» було повним та вичерпним, воно має містити в собі згадку про ризикованість інвестицій. Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу в грошовій, матеріальній, або нематеріальній формах, які майбутній або потенційний інвестор, бажає вкласти в проект, з метою підвищення ефективності функціонування будь-якої сфери діяльності даного проекту або ж фінансових інструментів (з врахуванням існуючих ризиків) та отримання прибутку або певного соціального ефекту.

3. Інвестиційна діяльність підприємства – це процес забезпечення інвестиційної програми чи проекту необхідними інвестиційними ресурсами сформованими відповідно до їх цілей з метою отримання максимально можливого матеріального чи соціального ефекту. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути: інвестори (вкладники), замовники, виконавці робіт, а також користувачі

об'єктів. Щодо об'єктів інвестування виділяють такі види інвестиційної діяльності: корпоративне інвестування; лізинг; капітальне будівництво; інноваційна діяльність; концесійна діяльність.

4. Для дослідження ефективності інвестиційної інноваційної діяльності варто розраховувати наступні базові показники: період окупності (PP); чиста приведена вартість (NPV); внутрішня норма дохідності (IRR); дисконтований період окупності (DPP); індекс прибутковості (PI); модифікована внутрішня ставка прибутковості (MIRR); середня ставка прибутковості (ARR); коефіцієнт ефективності (CBR). Всі перераховані показники мають свої сильні сторони та слабкі. Універсального показнику дослідження ефективності інвестиційної діяльності не існує. Кожен показник доцільно застосовувати в тій або іншій ситуації або сфері діяльності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ПОЛІССЯ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ «Полісся»

Фермерське господарство «Полісся» – це багатопрофільне сільськогосподарське підприємство, яке вже протягом двох десятиліть успішно функціонує на вітчизняному ринку. Організація СФГ «ПОЛІССЯ» зареєстрована 23.10.2000 за юридичною адресою: 52342, Україна, Дніпропетровська область, Криничанський район, село Маломихайлівка. Керівником організації є ТКАЧЕНКО ВЛАДИСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ. Керівник юридичної особи діє на підставі установчих документів, затверджених засновниками (учасниками). Розмір статутного капіталу складає 51 125 грн.

Основна діяльність фірми – це вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Окрім цього, підприємство має додаткові види діяльності:

01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві

46.11 Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами

77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування

49.41 Вантажний автомобільний транспорт

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин

01.63 Післяурожайна діяльність

01.64 Оброблення насіння для відтворення

43.33 Покриття підлоги й облицювання стін

43.34 Малярні роботи та скління

43.91 Покрівельні роботи

45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів

45.31 Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

45.32 Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту

46.31 Оптова торгівля фруктами й овочами

46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням

46.71 Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами

46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням

46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами

46.76 Оптова торгівля іншими проміжними продуктами

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля

52.10 Складське господарство

52.24 Транспортне оброблення вантажів

52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів.

Землі підприємства СФГ «Полісся» знаходяться на території Криничанського району Дніпропетровської області. Дані агрокліматичного довідника по Криничанському району Дніпропетровської області свідчать, що цей район належить до північного, який є недостатньо вологим, проте теплим районом Дніпропетровської області, в якому жарке літо та відносно холодна зима.

Криничанський район знаходиться в зоні степу, в якому в складі ґрунту переважають чорноземи і гумусність. Названі ґрунти мають високу потенційну родючість і гарні природні властивості. Клімат господарства є придатним для вирощування зернових, бобових культур і насіння олійних культур, а саме: озимої пшениці, озимого ячменю, кукурудзи, соняшнику та ріпаку. Тривалість періоду без морозів становить 125-130 днів, що є достатньо для отримання гарних врожаїв сільськогосподарських культур. Середня зимова температура -10С, літня температура +20 С. Висота сніжного покриву може досягати 55 см. Ґрунт промерзає до глибини 1,1 метра. Середньорічна кількість опадів становить 450-550 мм. Отже, дане фермерське господарство має всі необхідні умови для ефективного виробництва найбільш поширених видів сільськогосподарської продукції рослинництва.

В структурі СФГ «Полісся» відокремлюють дві взаємопов'язані, проте абсолютно самостійні складові:

організаційна структура – це система виробничих, обслуговуючих й допоміжних відділів та функціональних служб, котрі розміщені в рамках одного підприємства;

структура управління – це сукупність органів управління та працівників

апарату управління, система їх підпорядкування та взаємозв'язків в процесі управління виробництвом підприємством.

Центральним елементом організаційного механізму будь-якого підприємства є структура управління, складовими компонентами якої є наступні:

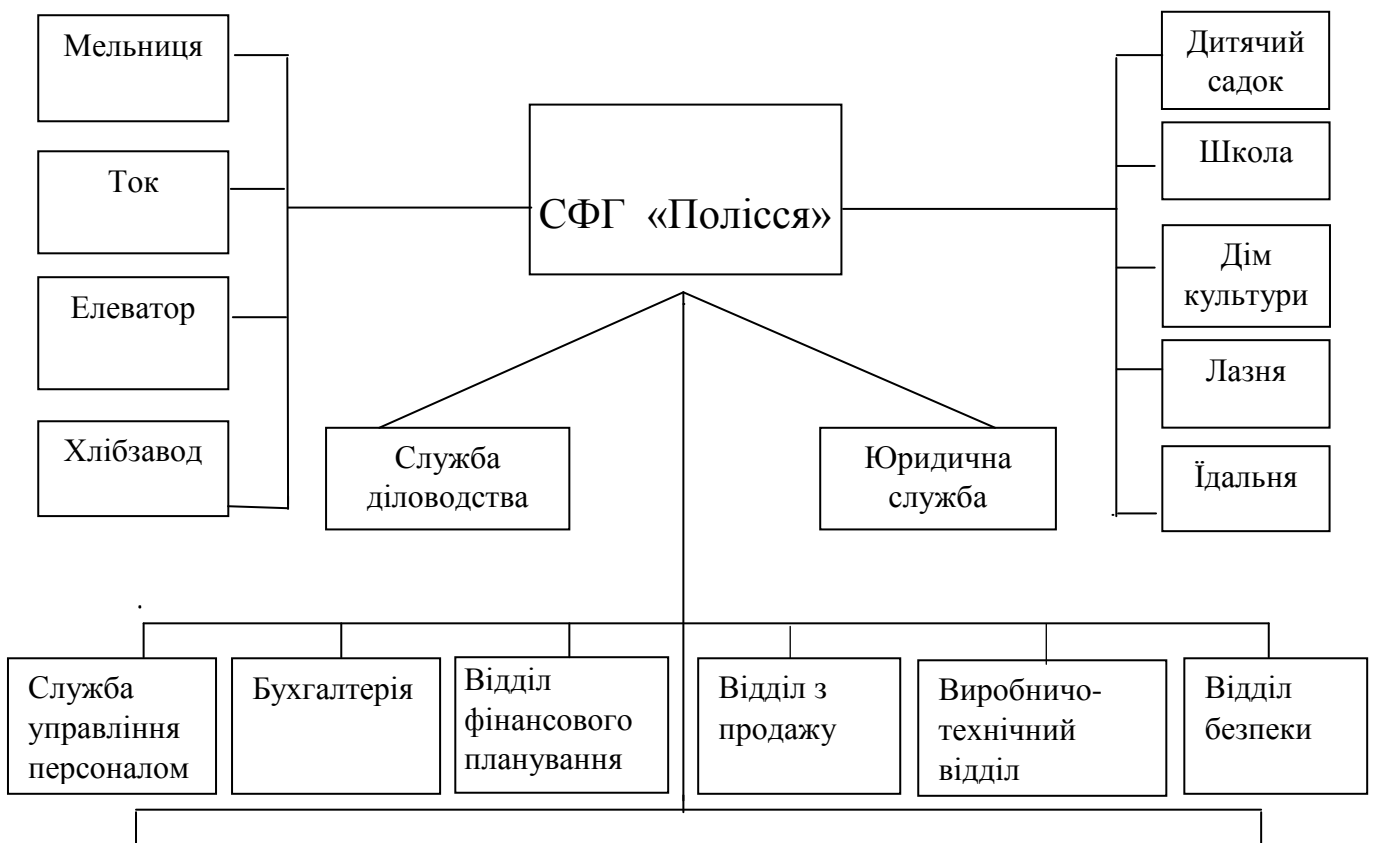
ланка – це самостійний окремий підрозділ у всій структурі управління, котрий виконує певний набір функцій або видів діяльності; ланкою може бути і самостійний працівник, що має функції управління, права для їх здійснення, а також визначену відповідальність за виконання покладених функцій та застосування наданих прав;

щабель управління – це сукупність ланок, котрі розміщуються на одному щаблі управління;

зв'язки – це канали комунікації, за допомогою яких, здійснюється обмін інформацією між окремими ланками та рівнями управління;

рівень управління – поєднує різні ланки та показує ступінь концентрації процесу управління й поетапність підпорядкування одних ланок іншим [38].

Організаційна структура та структура управління СФГ «Полісся» продемонстровані на рис.2.1 та 2.2.

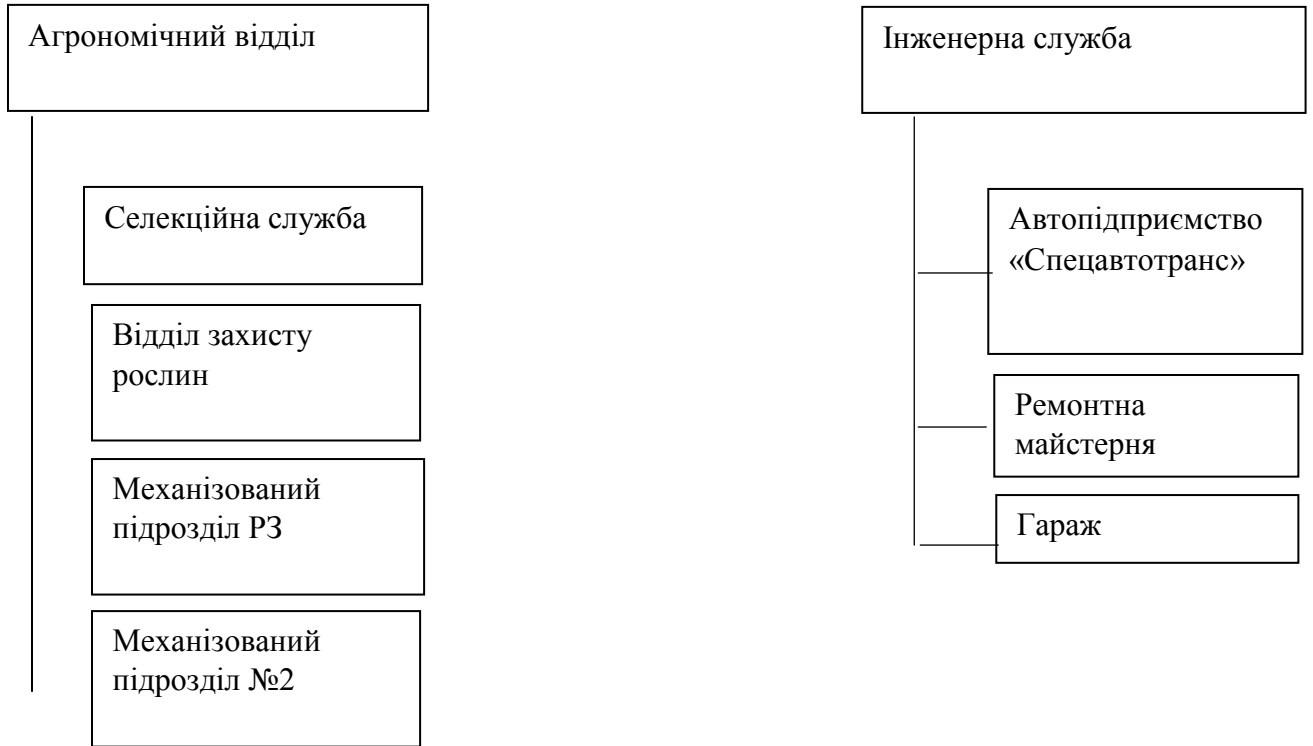

Рис.2.1. Організаційна структура СФГ «Полісся»

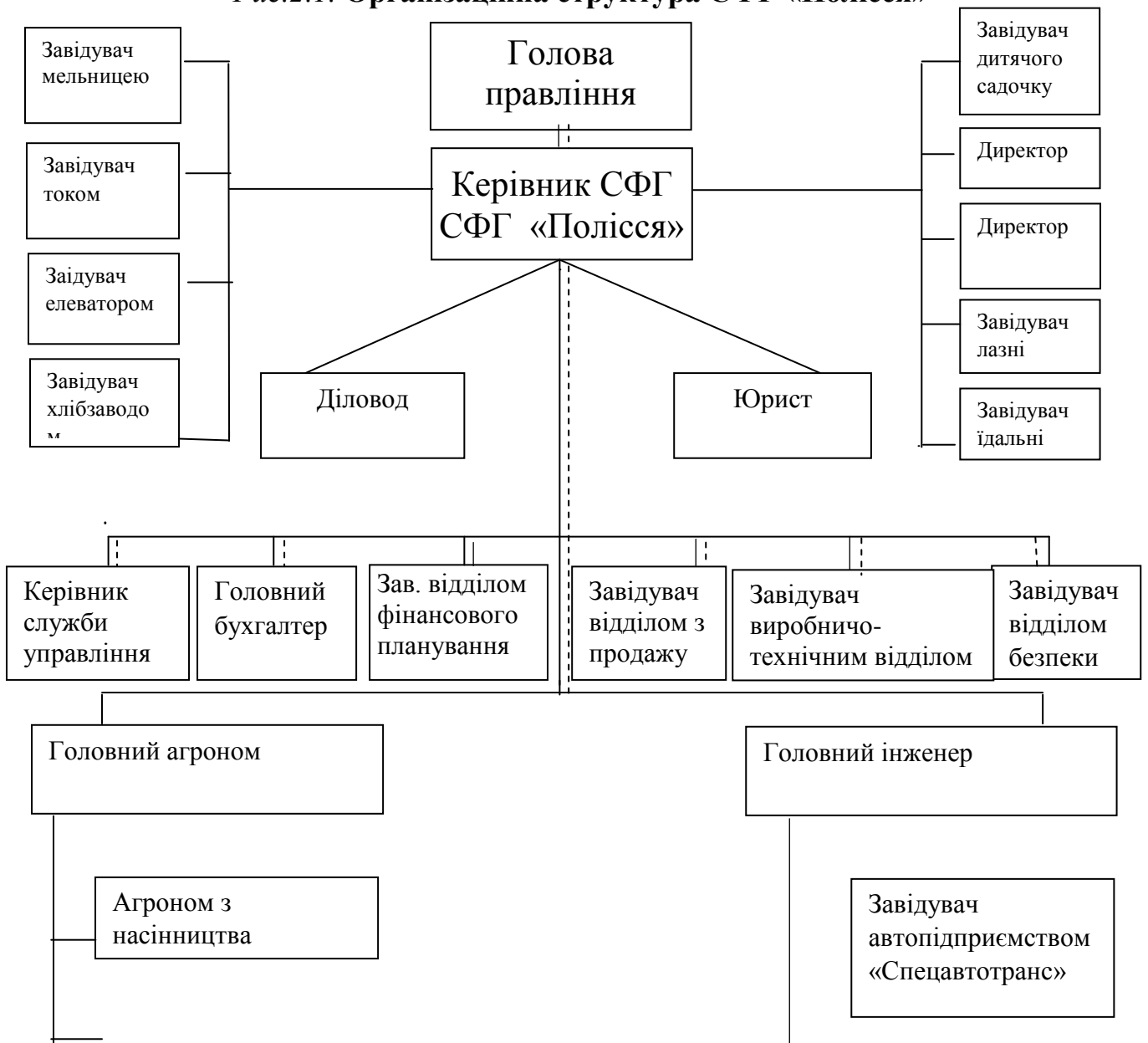

Рис.2.2. Структура управління СФГ «Полісся»

Джерело: [розроблено автором]

Менеджери середнього рівня є відповідальними за реалізацію політики та планів, розроблених менеджером вищого рівня, тобто управлінцями, а також координують та спостерігають за діяльністю менеджерів нижчого рівня.

А саме це:

головний агроном – Гавриленко Микола Олександрович;

головний економіст – Мазур Андрій Вікторович;

головний бухгалтер – Безус Тамара Іванівна;

головний інженер – Дудар Андрій Львович.

Виробничі менеджери співпрацюють з менеджерами матеріальних запасів, контролем якості, поломками, простоями устаткування та іншими проблемами. Також вони регулюють роботу підлеглих колег у межах діяльності підприємства. Менеджери нижчих рівнів координують, контролюють, регулюють та наглядають за роботою прямих виконавців, працюють над щоденним адміністративними обов'язками [43].

В межах підприємства фонд оплати праці складається на базі законодавчих актів та нормативних документів. Основним документом, за допомогою якого нараховується і виплачується в підприємстві заробітна плата основна й додаткова, їх безпосередні розміри та преміювання працівників, є Положення про оплату праці на підприємстві. Фонд оплати праці в кожному підприємстві включає: основну заробітну плату, додаткову, матеріальні стимули та преміювання. Основна частина фонду оплати праці, близько 70%, складається із основної оплати праці.

Організаційна структура ФГ «Полісся» складається з: юридичного відділу, служби управління персоналом, відділу бухгалтерського обліку, виробничо-технічного відділу, відділу фінансового планування, відділу з продажу.

Важливим етапом аналізу підприємства є характеристика операційної системи підприємства. Термін «операційна система» не є українським і, частіше за все, зустрічається в американських джерелах. В українській літературі є вирази «виробничий процес», «система виробництва», які краще віддзеркалюють сутність досліджуваного явища. Під виробництвом розуміється лише виготовлення продукції та переробка сировини, тоді як «операції» включають не лише виробництво товарів, а й надання послуг. Головною ціллю виробничої системи є переробка ресурсів, котрі поступають, в кінцеву продукцію для задоволення потреб покупців [47].

Операційна система складається з трьох підсистем:

- переробна, котра виконує продуктивну роботу, що безпосередньо пов'язана з перетворенням надходячої сировини у конкретні результати;
- забезпечення, головна ціль – підтримка функцій переробної підсистеми;
- планування та контролю – одержує інформацію з навколишнього середовища щодо стану підсистеми забезпечення та переробної підсистеми, обробляє інформацію та надає певні рекомендації щодо того, як має працювати переробна підсистема.

Таблиця 2.1

Дослідження СФГ «Полісся» як операційної системи

Система	Базовий «вхід»	Ресурси	Ключова перетворююча функція	Очікуваний «вихід»
Галузь рослинництва	Добрива, інсектициди, насіння, пестициди	Земля, персонал, устаткування, машини, механізми	Вирощування сільськогосподарських культур	Продукція рослинництва
Елеватор	Зернові культури після збирання та для зберігання	Технології, персонал, обладнання, зерносховища	Зберігання, очищення від домішок, сушка зернових	Зернові культури на продаж

Мельниця	Зерно пшениці	Технології, персонал, устаткування	Переробка зерна	Борошно, висівки
Хлібзавод	Борошно, цукор, сіль, дріжджі, масло, маргарин, яйця, молоко, спеції, домішки	Технології, персонал, устаткування, обладнання	Заміс, бродіння, випічка	Хлібобулочні вироби, макаронні вироби

Джерело: [розроблено автором]

В рослинництві застосовується перша модель системи «виробництво-постачання» (рис 2.3)

Постачальник → Запас → Обробка → Запас → Покупець

Рис. 2.3. Модель № 1 системи виробництво-постачання

В даній моделі досягається максимальна ефективність виробничого процесу, бо постачання сировини є постійним і немає необхідності швидко реагувати на зміни попиту, бо є створені запаси. Запаси підстраховують виробництво на випадок помилок щодо постачань чи попиту, але для їх існування потрібні додаткові кошти.

2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності господарства

Виробничий потенціал підприємства – це система, яка здійснює виробництво, переробку, збут продукції за допомогою обладнання, технологій, знань та вмінь персоналу, ефективного менеджменту, фінансового забезпечення та контролю. Всі елементи виробничого потенціалу функціонують одночасно та в своїй сукупності., це і викликає складнощі. Оскільки виробничий потенціал є системою, і до речі, достатньо складною й динамічною, то саме взаємозв'язки між певними окремими складовими елементами потенціалу здійснюють прямий вплив на його складові, змінюючи властивості та закономірності їх взаємодії, та сприяючи при цьому, переходу потенціалу в якісний новий стан як одного цілого, або ж системи вищого порядку.

Найважливішу роль в сільськогосподарському виробництві відіграє земля, оскільки є ключовим та незамінним засобом виробництва. Безпосередньо від складу й структури земельних угідь здійснюється планування господарської

діяльності кожного окремого підприємства та в цілому підприємств країни. Склад та структура земельних угідь СФГ «Полісся» наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Склад і структура земельних угідь, землезабезпеченість

Показники	2017		2018		2019		2020		2021		2021 у % до 2017
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	3448	100	3477	100	3384	100	3389	100	3391	100	98,35
в т.ч. с.-г. угіддя	3448	100	3477	100	3384	100	3389	100	3391	100	98,35
з них: рілля	3448	100	3477	100	3384	100	3389	100	3391	100	98,35
Посівна площа	2289	66,39	3004	86,40	3383	99,97	3387	99,94	3067,8	90,47	134,02
Коефіцієнт с.-г. освоєння землі	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	100,00
Коефіцієнт розораності землі	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	100,00
Питома вага посівів у ріллі	-	66,39	-	86,40	-	99,97	-	99,94	-	90,47	+24,08 в.п.
Кількість працівників	32		38		40		40		50		156,25
Припадає на одного робітника: с.-г. угідь	107,75	-	91,5	-	84,6	-	84,73	-	67,82	-	62,94
ріллі	107,75	-	91,5	-	84,6	-	84,73	-	67,88	-	62,98

Дані вище наведеної таблиці свідчать про те, що протягом досліджуваних років загальна земельна площа та площа сільськогосподарських угідь були однаковими та скоротились на 1,65%, що не має важливого впливу на виробництво продукції. Коефіцієнти сільськогосподарського освоєння та розораності землі протягом 2017-2021 рр. не змінювались, та дорівнювали 1. Проте, варто зазначити, що під виробництво сільськогосподарських культур в ФГ «Полісся» використовують не всю розорану землю, оскільки показник питомої ваги посівів у ріллі за досліджуванні роки зріс на 24,08 % та в 2021 році становив 90,47%. Тобто, чорний пар в підприємстві майже відсутній.

Протягом 2017-2021 рр. збільшилась чисельність працівників на 18 осіб або 56,25%, що не могло не вплинути на землезабезпеченість. Оскільки земельні ресурси зменшились, а середньорічна чисельність працівників зросла, то в свою чергу, землезабезпеченість фермерського господарства зменшилась на 37,02%.

Безпосередній вплив на ефективність виробничо-господарської діяльності фермерського господарства має його спеціалізація. Спеціалізація – це переважний

розвиток однієї або декількох галузей у виробництві продукції, яка йде на продаж. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва має певні особливості, котрі зумовлені специфічними рисами сільського господарства, а саме: земля – є базовим засобом виробництва; економічні процеси відтворення безпосередньо залежать від природних; сезонність галузі; кредитомісткість даної сфери виробництва; великий часовий проміжок між вкладенням коштів та отриманням прибутків тощо. Саме ці особливості сприяють тому, що в господарствах виробляється не один вид продукції, а створюються цілі галузі, кожна з яких займається виробництвом одного чи декількох товарних продуктів [45]. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва підприємств віддзеркалюється тими галузями й продуктами, питома вага котрих, є домінуючою структурі товарної продукції. Іншими словами, спеціалізація виробництва характеризує процес зосередження зусиль підприємства на виробництві конкретної продукції. Товарна продукція СФГ «Полісся» та його спеціалізація наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структура товарної продукції

Види продукції	2017		2018		2019		2020		2021		В середньому за 5 років		2021 у % до 2017
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	
Зернові та зерновобобові усього	3453,6	27,27	3098,6	18,52	9910,1	47,50	12877,3	23,17	37492,7	72,46	13366,46	42,41	в 10,9 рази
З них:													
Пшениця озима	1563,6	12,35	2642,8	15,80	7699,2	36,91	9996,8	17,99	33229,8	64,22	11026,44	34,99	в 21,3 рази
Кукурудза на зерно	984,00	7,77	1,70	0,01	1191,2	5,71	1289,3	2,32	4260,0	8,23	1545,24	4,90	в 4,3 рази
Ячмінь озимий	-	-	454,10	2,71	1019,7	4,89	1591,2	2,86	2,90	0,01	766,98	2,43	-
Ячмінь ярий	891,80	7,04	-	-	-	-	-	-	-	-	891,80	2,83	-
Гречка	14,20	0,11	-	-	-	-	-	-	-	-	14,20	0,05	-
Соняшник	9209,6	72,73	12552,4	75,03	9638,6	46,20	35497,9	63,87	1719,3	3,32	13723,56	43,55	18,67
Ріпак озимий	-	-	1078,4	6,45	1313,1	6,29	7205,3	12,96	12529,1	24,21	5531,48	17,55	-

Продукція рослинництва усього	12663,2	100,0	16729,4	100,0	20861,8	100,0	55580,5	100,0	51741,1	100,0	31515,20	100,0	в 4,1 рази
-------------------------------------	---------	-------	---------	-------	---------	-------	---------	-------	---------	-------	----------	-------	---------------

Дані таблиці свідчать, що фермерське господарство «Полісся» займається виробництвом продукції рослинництва. За досліджувані роки, а саме 2017-2021, виробництво товарної продукції зернових та зернобобових зросло в 10,9 рази, в тому числі: пшениці озимої в 21,3 рази, а кукурудзи на зерно – в 4,3 рази. Виробництво продукції соняшнику знизилось на 81,33% в 2021 році порівняно з 2017 роком. Проте, з 2018 року господарство почали вирощувати озимий ріпак і в 2021 році було реалізовано цієї продукції на 12529100 грн. Найбільшу питому вагу в товарній продукції в середньому за 5 років займають зернові та зернобобові культури (42,41%), з них: пшениця озима (34,99%), соняшник (43,55%). Тому, можна стверджувати, що фермерське господарство має олійно-зерновий напрямок.

Другим важливим ресурсом, який за важливістю не уступає земельним ресурсам і, навіть, на нашу точку зору є важливішим, є трудові ресурси, тобто персонал підприємства. є надзвичайно важливою складовою частиною продуктивних сил суспільства. В сільськогосподарському виробництві основними ключовими факторами є земля, основні і оборотні фонди, трудові ресурси, які і формують сукупний ресурсний потенціал будь-якого фермерського господарства, а ефективність його використання віддзеркалює ключові результати господарювання підприємства. Всі аграрні підприємства можуть ефективно працювати лише за умови, якщо вони забезпечені потрібними професійними та кваліфікованими працівниками, доцільною кадровою структурою. Лише людським ресурсам властивий процес самовдосконалення. Тому в кожній галузі економіки країни, людина була, є і завжди буде основною продуктивною силою та джерелом розвитку науково-технічного прогресу.

Трудові ресурси – це всі люди, що працюють на підприємстві та вкладають свою працю, фізичні й розумові здібності, знання, вміння, навички в виробничо-господарську діяльність для здійснення поточної діяльності підприємства та досягнення його ключової мети. Залежно від функцій, які здійснюють працівники,

виділяють дві основні категорії працівників, котрі беруть участь у виробничому процесі: управлінський та виробничий. Показники забезпеченості працівниками ФГ «Полісся» наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Наявність та використання трудових ресурсів

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2017 у % до 2021
Середньорічна чисельність працівників, осіб	32	38	40	40	50	156,25
Ними відпрацьовано - всього, тис. люд.-год.	58,4	68,78	73,6	74,6	94	160,96
Відпрацьовано одним середньорічним працівником, люд.-год.	1825	1810	1840	1865	1880	103,01
Річний запас робочого часу, т. люд.- год.	61,6	73,15	77	77	96,25	156,25
Коефіцієнт використання робочого часу	0,95	0,94	0,96	0,97	0,98	103,01
Трудозабезпеченість	0,93	1,09	1,18	1,18	1,48	158,97

Як свідчать дані вище наведеної таблиці, щодо забезпеченості працівниками фермерського господарства «Полісся», середньорічна чисельність персоналу протягом останніх п'яти років стабільно зростала й станом на 2021 рік становила 50 осіб, що на 56,25% більше ніж в 2017 році. Такі показники, як відпрацьовано одним середньорічним працівником та коефіцієнт використання робочого часу збільшились лише на 3,01%, що є недостатньо ефективно. Трудозабезпеченість зросла на 58,97% перш за все, за рахунок збільшення чисельності працівників та незначного зменшення земельних ресурсів.

В сільськогосподарському виробництві ключову роль відіграють такі засоби виробництва, як знаряддя та предмети праці. Вони приймають пряму участь у створенні вартості продукції та, будучи складовим елементами продуктивних сил, визначають міру розвитку матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. Від ступеню забезпеченості аграрного виробництва знаряддями та предметами праці, їх базової структури й ефективності використання в великому ступені залежать підсумкові результати діяльності підприємств будь-якого виду діяльності в сільському господарстві. Знаряддя та предмети праці, що виражаються

в вартісній формі, разом з грошовими засобами, які обслуговують виробничий процес, складають поняття виробничих фондів [49].

Під основними виробничими фондами, розуміють фонди, які беруть участь у багатьох виробничих циклах та переносять свою майнову вартість на виготовлену продукцію частинами, але при цьому зберігаючи в процесі використання свою натуральну форму й вид. На відміну від основних виробничих фондів, оборотні виробничі фонди, повністю використовуються в кожному виробничому циклі, й повністю переносять свою вартість на вартість створеної в процесі виробництва продукції, при цьому змінюючи свою натуральну форму.

Обсяг виробництва продукції в сільськогосподарському виробництві залежить не стільки від забезпечення підприємства основними виробничими фондами, оборотними фонами й іншими ресурсами, скільки від ефективності їх використання. Збільшення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства зменшує потреби підприємства в капітальних вкладеннях для розвитку матеріально-технічного обсягу виробництва продукції і є важливою напрямком покращення якості й продуктивності виробництва.

Ефективність використання основних виробничих фондів в СФГ «Полісся» в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Забезпеченість та економічна ефективність використання виробничих фондів

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2017 у % до 2021
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	11945	13358	13969	20604,5	34261	в 2,7 рази
Залишкова вартість основних фондів на кінець звітного періоду, тис. грн.	13389	13327	14611	26598	41924	в 3,1 рази
Первісна вартість основних фондів на кінець звітного періоду, тис. грн.	17250	18250	20687	33975	51595	в 3 рази
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	11046,5	11479,5	13768,5	20591	30057	в 2,7 рази

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	12663,2	16729,4	20861,8	55580,5	51741,1	в 4,1 рази
Середньорічна численність працівників, осіб	32	38	40	40	50	156,25
Площа с/г угідь, га	3448	3477	3384	3389	3391	98,35
Фондозабезпеченість, тис. грн.	108,13	116,36	101,46	100,07	113,99	105,41
Фондоозброєність, тис. грн.	373,28	351,53	349,23	515,11	685,22	183,57
Фондомісткість (за чистим доходом), грн.	0,94	0,80	0,67	0,37	0,66	70,20
Фондовіддача (за чистим доходом), грн.	1,06	1,25	1,49	2,70	1,51	142,46
Коефіцієнт зношення	0,22	0,21	0,29	0,22	0,19	83,74
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	1,15	0,78	0,79	1,16	1,08	93,96
Тривалість одного обороту оборотного капіталу, дні	318,40	467,32	459,92	315,45	338,86	106,42
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	4296	5599	8621	35054	17147	в 4 рази
Вартість активів, тис. грн.	29534	34746	40898	74633	86267	в 2,9 рази
Рентабельність активів, %	14,55	16,11	21,08	46,97	19,88	5,33 в.п

На основі проведеного дослідження, результати якого представлені в таблиці 2.5., визначено, що середньорічна, залишкова й первісна вартість основних виробничих фондів зростала з кожним роком, так само як і вартість оборотних фондів. Це мало дуже позитивний вплив на показники фондозабезпеченості та фондоозброєності підприємства. Фондозабезпеченість протягом досліджуваних років зросла на 5,41%, а фондоозброєність збільшилась 83,57% відповідно. Варто звернути увагу на фондовіддачу, адже вона більш об'єктивно характеризує економічну ефективність використання основних виробничих фондів, ніж валова продукція, котру оцінюють в порівнянних цінах. За досліджуваний період фондовіддача в СФГ «Полісся» зросла на 42,46% і становила 1,51 грн.

Коефіцієнт зношення основних виробничих фондів за досліджуваний період зменшився на 16,26%. Це є дуже позитивно, адже свідчить про оновлення та покращення якості технічного стану основних виробничих фондів. Це в свою чергу впливає на виробництво продукції на якісно новій технологічній основі з вищим рівнем конкурентоспроможності, що є ключовим фактором збільшення продуктивності.

Коефіцієнт обороту оборотного капіталу в 2021 р. проти 2017 року зменшився на 6,04%, що є негативно, адже це впливає безпосередньо на ефективність використання оборотного капіталу. Через це, тривалість обороту оборотного капіталу зросла на 6,42 % або на 21 день в 2021 році проти 2017 року. Проте, основним показником, за яким судять про ефективність господарської діяльності будь-якої форми власності та вид діяльності є прибуток підприємства. За досліджуваний період в СФГ «Полісся» прибуток збільшився у 4 рази, що можна пояснити наявністю ринкового попиту на продукцію підприємства, ефективною і злагодженою роботою всіх відділів організації та повернення інвестованих у виробництво грошових коштів і можливість розпочати новий виробничий цикл. Окрім прибутку, про ефективність господарської діяльності, свідчить показник рентабельності. За період 2017-2021 роки, рентабельність активів зросла на 5,33%, що характеризує діяльність підприємства як ефективну та вдало організовану, що є заслугою всіх працівників підприємства.

Для кожного підприємства важливим є зміцнення його фінансової стійкості, за рахунок ефективного використання як зовнішніх так і внутрішніх активів. Фінансова діяльність підприємства першочергово має бути направлена на забезпечення постійного надходження й успішного використання фінансових засобів, додержання розрахункової та кредитної дисципліни, дотримання вірного співвідношення між власними й залученими коштами, фінансової стійкості з ціллю продуктивної діяльності підприємства [48]. Ключові показники виробничо-фінансової діяльності СФГ «Полісся» наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Основні показники виробничо-фінансової діяльності підприємства

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2017
Площа с/г угідь	3448	3477	3384	3389	3391	98,35
в т.ч. рілля	3448	3477	3384	3389	3391	98,35
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	11945	13358	13969	20604,5	34261	в 2,8 рази
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн.	11046,5	11479,5	13768,5	20591	30057	в 2,7 рази

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	12663,2	16729,4	20861,8	55580,5	51741,1	в 4,1 рази
Середньорічна чисельність працівників, осіб	32	38	40	40	50	156,25
Урожайність с.-г. культур, ц/га: озима пшениця	14,43	24,25	36,24	38,88	55,79	в 3,9 рази
кукурудза на зерно	29,02	54,47	34,67	40,61	23,10	79,62
ячмінь озимий	-	34,79	27,54	37,98	36,92	106,14
ячмінь ярий	15,03	-	-	-	-	-
соняшник	22,75	30,43	18,71	22,36	22,60	99,32
ріпак озимий	-	30,86	15,17	24,66	26,94	-
Отримано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	367,26	481,14	616,48	1640,03	1525,84	в 4,2 рази
чистого доходу						
чистого прибутку	124,59	161,03	254,76	1034,35	505,66	в 4,1 рази
Отримано чистого доходу, грн.:	106,01	125,24	149,34	269,75	151,02	142,46
на 100 грн. основних виробничих фондів						
на одного середньорічного працівника						
Рівень рентабельності продаж, %	31,81	32,19	40,27	62,37	32,60	в 2,6 рази
						+0,79 в.п.

Якщо розглядати динаміку основних показників виробничо-фінансової діяльності СФГ «Полісся», то варто зазначити, що протягом п'яти останніх років, а саме в період з 2017 по 2021 роки, господарство в повному ступені забезпечено власними ресурсами й ефективно їх використовує. Збільшення врожайності основних сільськогосподарських культур у 3,9 рази протягом досліджуваного періоду та зростання чистого доходу на 100 га сільськогосподарських угідь у 4,2 рази свідчить про збільшення ефективності виробництва продукції. Зростання такого важливого показника, як чистий прибуток у 4,05 рази, доводить про збільшення масштабів діяльності господарства, про розширення сфер господарської діяльності та зміцнення позицій на вітчизняному ринку. Про успішну виробничо-господарську діяльність свідчить також рівень рентабельності продажів, котрий у 2021 році збільшився на 0,79% проти 2017 року на 2020 рік становить 32,6 відсоткові пункти.

Отже, на основі даних проведеного аналізу діяльності СФГ «Полісся» за проміжок часу з 2017 по 2021 роки, можна сміливо стверджувати, що

господарство є стабільно функціонуючим, фінансово незалежним, конкурентоздатним, з потужною сучасною матеріально-технічною базою й ефективною виробничою діяльністю, вирощувана продукція галузі рослинництва якого, є прибутковою.

2.3. Діагностика фінансового стану фермерського господарства

Фінансовий стан підприємства – це системний або ж комплексний термін, котрий можна трактувати як результат взаємодії всіх складових фінансової системи підприємства. Фінансовий стан підприємства можна визначити комплексом виробничо-господарських чинників і проаналізувати за допомогою системи показників, відображуючих кількість, структуру, розміщення та задіяння фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від показників діяльності виробничої, збутової, маркетингової та фінансово-господарської сфер. Найбільше значення для позитивного фінансового стану підприємства має безперебійне виробництво та збут високоякісної, конкурентоспроможної продукції.

Головна мета фінансового забезпечення повсякденної виробничо-господарської діяльності полягає у забезпеченні фінансовими засобами безперешкодного виробничого процесу господарюючих суб'єктів, збільшені їх основних та оборотних виробничих фондів, брати участь у підвищенні продуктивності праці, впливати на зниження собівартості виробленої продукції, збільшувати матеріальні накопичення та підвищувати ефективність виробничого процесу.

Для аналізу поточного фінансового стану підприємства частіше за все оцінюють:

- майновий стан підприємства;
- ліквідність активів та платоспроможність підприємства;
- показники фінансової незалежності та структуру капіталу;
- показники прибутковості та рентабельність підприємства;

– показники ділової активності.

Фінансовий стан підприємства може відрізнятись за своїм поточним положенням: може бути стійким чи нестійким, або, навіть, кризовим. Можливість підприємства вчасно оплачувати свої рахунки, матеріально забезпечувати свою поточну виробничу діяльність та розширювати виробництво говорить про стійкий фінансовий стан. Стійкий фінансовий стан будь-якого підприємства безпосередньо залежить від результатів роботи планово-економічного виробничого відділу, комерційної, маркетингової, фінансової діяльності [46].

Фінансовий аналіз здійснюється з ціллю своєчасного виявлення та усунення всіх недоліків у фінансовій сфері діяльності підприємства й пошуку ймовірних джерел покращення фінансування виробничої роботи підприємства та зміцнення його платоспроможності, що в комплексі має позитивно вплинути на конкурентоспроможність підприємства.

При проведенні оцінки фінансового стану підприємства, перш за все проаналізуємо його майновий стан. Це дасть нам змогу розрахувати та проаналізувати абсолютні та відносні зміни статей балансу за конкретний проміжок часу, відслідкувати динаміку їхньої зміни та дослідити структуру фінансових засобів підприємства.

Майновий стан підприємства – це комплекс показників, які віддзеркалюють кількість, розташування та використання ресурсів підприємства, його фактичні та потенційні (ймовірні) фінансові можливості.

Для того, щоб оцінити майновий стан підприємства, потрібно розрахувати показники, котрі віддзеркалюють виробничий потенціал підприємства, а саме: суму господарських коштів; частку активних не обігових активів у загальній структурі не обігових активів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнти оновлення основних засобів; коефіцієнт вибуття основних засобів. Показники оцінки майнового стану СФГ «Полісся» наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Оцінка майнового стану СФГ «Полісся»

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2017
Сума наявних у підприємства господарських коштів на кінець звітнього періоду	29534	34746	40898	74633	86267	в 2,9 рази
Коефіцієнт зносу	0,22	0,21	0,29	0,22	0,19	-0,03
Коефіцієнт придатності	0,78	0,73	0,71	0,782	0,81	+0,03
Первісна вартість основних засобів на кінець звітнього періоду	17250	18250	20687	33975	51595	в 3 рази
Сума зносу на кінець звітнього періоду	3861	4923	6076	7377	9671	в 2,5 рази
Залишкова вартість основних засобів (на кінець)	13389	13327	14611	26598	41924	в 3,1 рази

За даними проведеного дослідження, в період з 2017 року по 2021 рік сума наявних коштів на підприємстві зросла у 2,9 рази та 2021 році становила 86267,0 тис. грн. Про гарний стан матеріально-технічної бази підприємства та позитивну динаміку щодо її оновлення говорять коефіцієнти зносу та придатності основних засобів. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець 2021 року становить 0,19, що свідчить про зношеність основних виробничих засобів лише на 19% від їх первісної вартості. Первісна вартість основних засобів та їх залишкова вартість мають тенденцію до зростання, що пов'язано з щорічним придбанням техніки та заміною існуючих в господарстві засобів на нові, більш сучасні, прогресивні та високо продуктивні. Залишкова вартість основних засобів (на кінець) в період з 2017 року по 2021 рік зросла в 3,1 рази.

Головними показниками, за якими прийнято судити про стабільність підприємства, є показники платоспроможності, ліквідності та кредитоспроможності. Саме ці показники допомагають зрозуміти, яким чином та як швидко підприємство здатне погасити всі свої поточні зобов'язання перед постачальниками, клієнтами, кредиторами, орендодавцями, лізингодавцями тощо.

Ліквідність та платоспроможність розраховуються на основі даних балансу і відбивають певні характеристики в конкретний період часу. Кредитоспроможність є системним узагальненим терміном характеризує здатність підприємства виплачувати борги не лише в поточний період часу, але й у майбутньому. Високий рівень кредитоспроможності говорить про те, що підприємство здатне своєчасно

та в повному обсязі розраховуватись за усі, одержані раніше, позики; має стійке фінансове положення, значний ступінь платоспроможності, ліквідності й прибутковості, а також має позитивні прогнози стосовно погашення майбутніх заборгованостей.

Таблиця 2.8. характеризує ліквідність та платоспроможність СФГ «Полісся».

Таблиця 2.8

Оцінка ліквідності активів та платоспроможності підприємства

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2017
Величина чистих оборотних активів (робочий функціонуючий капітал), тис.грн	16068	20729	23766	46833	42154	в 2,6 рази
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	209,68	31,04	10,43	39,96	20,26	-189,42
Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	63,64	14,07	4,15	18,87	4,38	-59,26
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	40,25	11,96	3,72	12,67	1,43	-38,82
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	0,19	0,4	0,39	0,33	0,074	-0,12
Частка оборотних коштів в активах	0,55	0,62	0,643	0,644	0,51	-0,04
Частка запасів в поточних активах	0,7	0,55	0,6	0,53	0,78	+0,08
Частка чистих оборотних активів у покритті запасів	1,43	1,77	1,5	1,85	1,21	-0,22

Дані вище наведеної таблиці стосовно ліквідності та платоспроможності СФГ «Полісся» свідчать, що за проміжок часу з 2017 по 2021 роки розмір чистих оборотних активів на підприємстві збільшився в 2,6 разів, а це говорить не тільки про його можливість погашати поточні заборгованості, а й про здатність диверсифікації виробничої діяльності та інвестування. Коефіцієнт поточної ліквідності протягом досліджуваного періоду був більшим за 2, що характеризує сприятливий стан ліквідності активів. Але, проведене дослідження свідчить про зниження коефіцієнтів швидкої та абсолютної ліквідності. Тобто ці коефіцієнти показують наскільки швидко підприємство зможе погасити всі свої поточні зобов'язання, якщо ситуація стане критичною і зниження їх значень свідчить про те, що підприємство не спроможне дуже швидко справитись з усіма своїми поточними зобов'язаннями. Проте, на основі дуже стрімкого збільшення чистих оборотних активів підприємства протягом 2017 року по 2021 рік з 16068 тис.грн.

до 42154 тис.грн., можна говорити про значну міру ліквідності оборотних активів та про фінансову спроможність підприємства погашати свої борги.

Умовою розвитку та своєрідною гарантією виживання підприємства на ринку є його фінансова стабільність. Фінансова стабільність підприємства свідчить про його надійно-гарантовану платоспроможність у повсякденних умовах господарювання та випадково виниклих змін на ринку. Прибуткове та фінансово стійке підприємство має всі можливості для безперервного стабільного економічного зростання. Прибуткове підприємство, проте не є фінансово стійке, більш за все, в близькому в майбутньому зустрінеться з фінансовими проблемами, спричиненими браком коштів для реалізації поточної діяльності, затримками в розрахунках із постачальниками, кредиторами, лізингодавцями, орендодавцями, акціонерами, складнощами при поверненні банківських кредитів та боргових зобов'язань. Чим вище стабільність підприємства, тим більше воно стає конкурентоздатним перед іншими подібними підприємствами в отриманні кредитів та залученні внутрішніх коштів чи зовнішніх інвестицій. Фінансово стійке підприємство завжди своєчасно розраховується за всіма своїми платіжками перед з державою, бюджетними фондами, працівниками, постачальниками та іншими контрагентами.

До основних показників, котрі відбивають фінансову стійкість підприємства, відносять: фінансову структуру капіталу (співвідношення позикових та власних коштів, довгострокових і короткострокових джерел коштів); політику фінансування окремих складових активів (необоротних активів і запасів). Структура капіталу СФГ «Полісся» представлена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Оцінка показників фінансової незалежності та структури капіталу

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2021 «+» «-»до 2017
Коефіцієнт незалежності (автономії, власного капіталу)	0,997	0,98	0,94	0,98	0,97	-0,03
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,003	0,019	0,062	0,016	0,025	+0,02
Коефіцієнт фінансової залежності	1,003	1,02	1,066	1,016	1,026	+0,02

Коефіцієнт фінансової стабільності (стійкості)	382,56	49,36	15,22	61,09	38,41	-344,15
Коефіцієнт заборгованості	0,0026	0,02	0,066	0,016	0,026	+0,02
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,55	0,61	0,62	0,64	0,5	-0,05
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0	0	0	0,00
Коефіцієнт інвестування	2,2	2,56	2,63	2,76	2,005	-0,20

Дані попередньої таблиці свідчать, що СФГ «Полісся» є фінансово-незалежним, оскільки коефіцієнт незалежності (автономії, власного капіталу) протягом досліджуваних років коливається в межах 0,997-0,97, що є вищим за його нормативне значення, котре становить 0,5. Протягом 2017-2021 років коефіцієнт фінансової стабільності є вищим за одиницю, це говорить про те, що загальна кількість власних коштів господарства є більшою за кількість позикового капіталу. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів дорівнює нулю протягом всього періоду дослідження, а це означає, що в господарства відсутні довгострокові кредити.

Про стійкий фінансовий стан підприємства в сучасних умовах свідчить ділова активність підприємства. Ділову активність підприємства характеризують позитивна ділова репутація (імідж), диверсифікація виробничої діяльності, розширення ринків реалізації продукції, позитивна репутація підприємства як партнера в ділових відносинах, максимально можливе залучення інвестицій та впровадження інновацій в підприємство, конкурентоспроможність. Ділова активність – це комплексна характеристика, котра віддзеркалює прагнення підприємства, направлені на досягнення швидкого розвитку і досягнення намічених цілей в різноманітних сферах діяльності. Головними цілями аналізу ділової активності підприємства є реалізація ефективних управлінських рішень з ціллю гарантування сталого розвитку підприємства й підвищення його конкурентоздатності в мінливих умовах зовнішнього середовища. Таким чином, ділова активність може характеризуватись динамікою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому. Ділова активність досліджується за допомогою системи показників, що віддзеркалюють ключові сторони функціонування підприємства. За допомогою показників ділової активності можна

дослідити, наскільки ефективно господарство використовує свої кошти. Аналіз ділової активності СФГ «Полісся» представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники ділової активності підприємства

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2017
Середній підсумок балансу	27946	32140	37822	57765	80450	в 2,9 рази
Середня дебіторська заборгованість	1715	1628,5	1269,5	4262,5	6952	в 4 рази
Середня кредиторська заборгованість	137	383,5	1605,5	1861,5	1695,5	в 10,2 рази
Собівартість реалізованої продукції	9236	11790	14501	22670	31652	в 3,4 рази
Середні виробничі запаси	11046,5	11479,5	13768,5	20591	30057	в 2,9 рази
Середня величина власного капіталу	27809	31756,5	36216,5	55904	78754,5	в 2,8 рази
Середня вартість основних засобів	11945	13358	13969	20604,5	34261	в 2,9 рази
Середня величина оборотних активів	16001	18782	23853	37161	46189	в 2,9 рази
Показники оборотності активів	0,58	0,54	0,57	0,97	0,65	+0,07
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	9,45	10,68	16,86	13,19	7,57	+1,88
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	118,28	45,35	13,33	30,19	31,02	-87,26
Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів	0,84	1,03	1,05	1,10	1,05	+0,21
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,49	0,55	0,59	1,01	0,67	+0,18
Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,13	1,30	1,53	2,73	1,54	+0,41
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,84	0,93	0,90	1,51	1,14	+0,3
Тривалість обороту у днях	432,49	394,17	406,72	241,34	320,53	-111,96

Дані таблиці 2.10. свідчать, що коефіцієнт оборотності активів протягом 2017-2021 років суттєво збільшувався і на кінець 2021 року перевищував на 0,07 разів своє значення в 2017 році. Отже, можемо говорити про збільшення швидкості обороту сукупного капіталу господарства. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду щорічно збільшувався, що свідчить про вчасне виконання всіх грошових зобов'язань перед підприємством. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості протягом 2017-2019 років зменшувався, оскільки підприємство активно використовувало кредитні кошти, але з 2020 року цей коефіцієнт почав збільшуватись, що характеризує меншу залежність підприємства від кредитів за пришвидшення часу їх оплати. За весь аналізований проміжок часу зростав коефіцієнт оборотності матеріально-

виробничих запасів, а отже фінансовий стан підприємства ставав більш стійким з кожним роком. Коефіцієнт оборотності основних засобів та коефіцієнт оборотності власного капіталу щорічно зростали, що характеризує ефективне використання власного капіталу й основних засобів господарства. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів протягом періоду дослідження також щорічно, а це свідчить про пришвидшення обороту оборотних засобів господарства. Тривалість обороту грошових коштів в господарстві протягом 2017-2019 років перевищує 365 днів, що негативно впливає на виробничу й фінансову діяльність господарства, а це, в свою чергу, позначається і на його платоспроможності підприємства. Проте, протягом 2020-2021 років ситуація вирівнялась і тривалість обороту зменшилась до значення менше 365 днів (241 та 320 відповідно).

На короткострокову ліквідність або платоспроможність підприємства впливає його здатність створювати прибуток. Тому прийнято розглядати такий показник оцінки ефективності діяльності підприємства як рентабельність. Рентабельність – це якісний та кількісний показник, що віддзеркалює ефективність діяльності будь-якого підприємства. Рентабельність відбиває економічну ефективність виробничої діяльності, при якій підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) може повністю перекрити витрати на її виробництво та, при цьому, одержати прибуток для підтримки розширеного відтворення.

До основних показників рентабельності, котрі використовуються для аналізу фінансового стану підприємства, відносять: коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт рентабельності продаж тощо. Показники рентабельності СФГ «Полісся» наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Показники рентабельності діяльності підприємства

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2021 «+»; «-» до 2017
Коефіцієнт рентабельності активів (всього капіталу)	0,39	0,42	0,54	1,12	1,62	+1,23

Коефіцієнт рентабельності реалізації 1	0,32	0,32	0,32	0,6	0,4	+0,08
Коефіцієнт рентабельності реалізації 2 (операційна рентабельність продажу)	0,32	0,32	0,4	0,62	0,33	+0,01
Коефіцієнт рентабельності основної діяльності	0,46	0,47	0,59	1,55	0,54	+0,08
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,15	0,18	0,24	0,63	0,23	+0,08

Дані проведеного дослідження свідчать про те, що показники рентабельності підприємства протягом періоду 2017-2021 років стрімко зростали. Найбільше зріс коефіцієнт рентабельності активів, який в 2017 році становив 0,39, а вже в 2021 році – 1,62, тобто зріс на 1,23 відсоткові пункти.

Отже, дані проведеного аналізу фінансового стану підприємства свідчать, що протягом останніх п'яти років підприємство є фінансово стабільним, незалежним, з наявністю високоліквідних активів, з відсутністю довгострокової кредиторської заборгованості, платоспроможним, а отже і конкурентоздатним.

Висновки до розділу 2

1. Фермерське господарство «Полісся» – це багатoproфільне сільськогосподарське підприємство, основна діяльність якого, полягає у вирощуванні зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Керівником організації є Ткаченко Владислав Сергійович. Керівник юридичної особи діє на підставі установчих документів, затверджених засновниками (учасниками). Розмір статутного капіталу складає 51 125 грн.

2. Менеджери середнього рівня є відповідальними за реалізацію політики та планів, розроблених менеджером вищого рівня, тобто управлінцями, а також координують та спостерігають за діяльністю менеджерів нижчого рівня. А саме: головний агроном – Гавриленко Микола Олександрович; головний економіст – Мазур Андрій Вікторович; головний бухгалтер – Безус Тамара Іванівна; головний інженер – Дудар Андрій Львович. Як операційна система СФГ «Полісся» складається з галузей рослинництва, елеватору, мельниці та хлібзаводу. В

рослинництві застосовується перша модель системи «виробництво- постачання». В даній моделі досягається максимальна ефективність виробничого процесу, бо постачання сировини є постійним і немає необхідності швидко реагувати на зміни попиту, бо є створені запаси.

3. Фермерське господарство «Полісся» займається виробництвом продукції рослинництва. За досліджувані роки, виробництво товарної продукції зернових та зернобобових зросло в 10,9 рази, в тому числі: пшениці озимої в 21,3 рази, а кукурудзи на зерно – в 4,3 рази. Виробництво продукції соняшнику знизилось на 81,33% в 2021 році порівняно з 2017 роком. Найбільшу питому вагу в товарній продукції в середньому за 5 років займають зернові та зернобобові культури (42,41%), з них: пшениця озима (34,99%), соняшник (43,55%). Тому, можна стверджувати, що фермерське господарство має олійно-зерновий напрямок.

4. Аналіз показників виробничо-фінансової діяльності СФГ «Полісся» свідчить про те, що господарство в повному ступені забезпечено власними ресурсами й ефективно їх використовує. Збільшення врожайності основних сільськогосподарських культур у 3,9 рази протягом досліджуваного періоду та зростання чистого доходу на 100 га сільськогосподарських угідь у 4,2 рази свідчить про збільшення ефективності виробництва продукції. Зростання такого важливого показнику, як чистий прибуток у 4,05 рази, доводить про збільшення масштабів діяльності господарства, про розширення сфер господарської діяльності та зміцнення позицій на вітчизняному ринку. Про успішну виробничо-господарську діяльність свідчить також рівень рентабельності продажів, котрий у 2021 році збільшився на 0,79% проти 2017 року на 2020 рік становить 32,6 відсоткові пункти.

5. За даними проведеного дослідження, в період з 2017 року по 2021 рік сума наявних коштів в СФГ «Полісся» зросла у 2,9 рази та 2021 році становила 86267,0 тис. грн. Про гарний стан матеріально-технічної бази підприємства та позитивну динаміку щодо її оновлення говорять коефіцієнти зносу та придатності основних засобів. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець 2021 року

становить 0,19, що свідчить про зношеність основних виробничих засобів лише на 19% від їх первісної вартості. Розмір чистих оборотних активів на підприємстві збільшився в 2,6 разів, а це говорить не тільки про його можливість погашати поточні заборгованості, а й про здатність диверсифікації виробничої діяльності та інвестування. Коефіцієнт поточної ліквідності протягом досліджуваного періоду був більшим за 2, що характеризує сприятливий стан ліквідності активів. СФГ «Полісся» є фінансово-незалежним, оскільки коефіцієнт незалежності (автономії, власного капіталу) протягом досліджуваних років коливається в межах 0,997-0,97, що є вищим за його нормативне значення, котре становить 0,5. Протягом 2017-2021 років коефіцієнт фінансової стабільності є вищим за одиницю, це говорить про те, що загальна кількість власних коштів господарства є більшою за кількість позикового капіталу. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів дорівнює нулю протягом всього періоду дослідження, а це означає, що в господарства відсутні довгострокові кредити. Показники рентабельності СФГ «Полісся» протягом періоду 2017-2021 років стрімко зростали. Найбільше зріс коефіцієнт рентабельності активів, який в 2017 році становив 0,39, а вже в 2021 році – 1,62, тобто зріс на 1,23 відсоткові пункти.

6. Дані проведеного аналізу фінансового стану СФГ «Полісся» свідчать про те, що протягом останніх п'яти років підприємство є фінансово стабільним, незалежним, з наявністю високоліквідних активів, з відсутністю довгострокової кредиторської заборгованості, успішним, платоспроможним, а отже і конкурентоздатним.

РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ДОЦІЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФГ «ПОЛІССЯ»

3.1. Виробничий план інвестиційного проекту з відкриття олійниці

Виробництво соняшникової олії в Україні – один з найуспішніших та найприбутковіших видів бізнесу. Навіть не зважаючи на те, що зараз існує велика кількість олійниць та міні-заводів з виготовлення олії, шроту, макухи – бізнес з відкриття олійниці не втратив своєї актуальності. Популярність олійного бізнесу

пов'язана з затребуваністю, відносно малими затратами на відкриття олійниці та орієнтовно швидкими термінами окупності (близько шести місяців). За підрахунками експертів, щомісяця кожна людина споживає близько одного літру олії. Крім того, олію використовують як сировину в інших сферах виробництва: для виготовлення олійної фарби; для виробництва маргарину; при виготовлення косметики; при створення деяких лікарських засобів.

Виробництво олії є безбитковим на сьогоднішній день, оскільки соняшникова олія є безвідходною. Тобто, всі побічні продукти, котрі одержують в результаті виробництва олії, можна використовувати в інших сферах: лущиння можна продавати для виготовлення гранул – кормів для домашніх улюбленців; лузгу варто реалізовувати цегельним заводам; макуху – сільськогосподарським підприємствам та фермерським господарствам для годівлі худоби. Реалізацію відходів можна враховувати як додатковий прибуток, або ж відзначати в собівартості, зменшуючи при цьому ціну олії. До того ж, за окрему плату, можна надавати послуги з виготовлення олії для населення, яке проживає біля виробничих потужностей. Тобто олійниця ніколи не буде простоювати і буде додаткове джерело прибутків. Саме тому, такий величезний спектр використання олії та продуктів з неї, дозволяє швидко та безперешкодно реалізовувати продукцію достатніми обсягами за гарною ціною. Для створення олійниці не потрібно одержувати ліцензій, достатньо дотримуватись вимог санітарно-епідеміологічної служби, протипожежної безпеки, водоканалу, газової служби, ДТЕК.

Отже, ми вирішили відкрити олійницю, оскільки:

- СФГ «Полісся» займається вирощуванням соняшнику та ріпаку, а реалізація готової продукції є значно вигіднішою, ніж реалізація лише сировини;
- окрім використання в виробництві власної сировини, закуплена сировина у населення чи інших господарств буде також використовуватись для виробництва олії, що забезпечить безперебійність виробничого процесу;
- ріпакова олія вважається рідкіснішою та дороговартісною, а виготовляється вона на одному і тому ж обладнанні, що і соняшникова олія. Тобто витрати для виробництва олії однакові (не враховуючи вартість сировини);

– також, окрім безпосереднього виготовлення власної олії та побічних продуктів, можна надавати послуги з виготовлення олії для населення, при цьому олійниця ніколи не буде простоювати та забезпечить додаткове джерело одержання прибутків;

– реалізація проекту з відкриття олійниці допоможе господарству освоїти нові ринки збуту продукції, диверсифікувати свою діяльність та значно підвищити рентабельність виробництва, а отже і отримати вищі прибутки, які необхідні для розширеного відтворення.

Отже, для відкриття олійниці нам потрібно:

1. Приміщення. Будівля для олійниці повинна відповідати наступним вимогам: мати орієнтовну площу, не менше 150 кв.м. та розділятися на декілька зон – виробничу, склад для сировини, склад готової продукції. Виробнича зона з обладнанням, в якій може відбуватися переробка насіння до ста двадцяти кілограмів на годину, повинна близько шести десяти квадратних метрів за площею, мати бетонну підлогу, пофарбовані вискі стіни (не менш, ніж два метри) та побілену чи пофарбовану стелю. Склад для сировини повинен бути від п'ятдесяти до дев'яносто квадратних метрів за площею, оскільки якщо буде меншим, то сировина може зіпсуватись, чим тонший шар насіння, тим краще. Оптимальний обсяг сировини, котрий має зберігатись, не повинен перевищувати сорока п'яти тон. Також знадобиться ще одне приміщення для зберігання макухи (до сорока квадратних метрів), оскільки макуха здатна до самозаймання. Це важливо враховувати, об не допустити пожежі. В приміщенні для зберігання готової олії (площею близько 30 квадратних метрів) можна розмістити близько семи ємностей для олії, котрі будуть вміщувати до п'ятнадцяти кубів в об'ємі. Ємності мають бути із нержавіючої сталі, щоб не псувались властивості олії. Або ж в якості подібних ємностей можна використовувати бідони для молока, які виготовлені з харчового алюмінію. Також необхідно мати кімнату для персоналу, не менше двадцяти п'яти квадратних метрів. Олійниця має бути оснащеною всіма необхідними комунікаціями – електрикою (380 Вт), водопроводом, каналізацією, системою вентиляції, очисними спорудами.

2. Технологія виробництва. При виробництві соняшникової олії (рапсової приблизно ідентичний процес) спершу перш за все потрібно очистити насіння від різного сміття, домішок; далі насіння обрушують, тобто видаляють всю плодову оболонку, яка знаходиться в самому зерні; наступний крок це відсіювання одержаного продукту на сепараторі, де за допомогою потоків повітря, лузга відділиться від зернят; одержаний продукт провальцовують, тобто руйнують самі зернятка, для того, щоб вийшов подрібнений продукт «м'ятка»; потім одержану м'ятку обробляють вологою та теплом і отримуємо мезгу; на далі, з мезги віджимаємо олію й одержуємо внаслідок цього два продукти – олію рослинну та макуху.

Рис. 3.1. Технологія виробництва рослинної олії

3. Обладнання. Для виробництва олії та макухи потрібен ряд механізмів, які зможуть забезпечити якісний віджим жирів з насіння соняшнику або інших олійних культур. Традиційне обладнання для олійниці складається з обладнання для прийому зерна соняшнику чи рапсу або ж іншої культури, з якої буде виготовлятися олія; обладнання для транспортування і зберігання; обладнання для попередньої підготовки насіння до віджиму; безпосередньо прес, який є одним з найважливіших елементів виробничого процесу, адже від якості його роботи

залежать кількісні й якісні показники виробництва олії; обладнання для розливу та фасування олії в відповідну тару.

Зазвичай, жирність соняшнику коливається в межах 30-60%, то ж завдання виробника вижати з насіння якомога більше олії (саме цьому, вкрай важливий якісний та продуктивний прес). Тому, розробляються різні технології, удосконалюється техніка, котра здатна видавити максимум олії з насіння соняшнику.

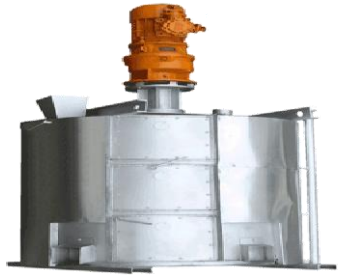

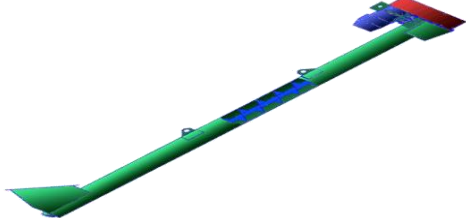
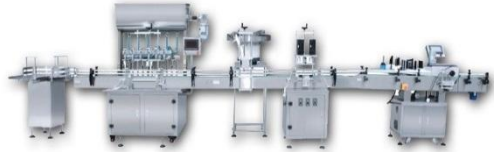
Таблиця 3.1.

Перелік необхідного обладнання для забезпечення виробничого процесу

Найменування обладнання	Призначення	Вартість	Зображення
1	2	3	4
Елеватор норія стрічкова самонесуча ковшова «Лідер»	використовується для вертикальної подачі сипучих матеріалів.	26000	
Сепаратор СП-450 «Лідер».	Для відділення насіння від великих домішок	45000	
Насіннерешетувальни к СМ-450 «Лідер»	призначена для руйнування лушпиння насіння соняшнику.	80000	

Продовження таблиці 3.1.

1	2	3	4
Верстат вальцьовий СВ-3-450 «Лідер»	Для розмелювання насіння (для отримання м'ятки)	40000	

Жарівня «Лідер»	Призначена для підігріву м'ятки насіння соняшнику перед подачею її в маслопрес.	180000	
Прес для віджиму олії ПМ-450 «Лідер» ПМ-450.04 «Лідер»	Призначений для віджиму рослинної олії з м'ятки насіння соняшнику Призначений для віджиму макухи	230000 280000	
Прес-фільтр «Лідер»	Використовується для фільтрації різних рослинних олій: соняшникової, соєвої, кукурудзяної, гірчичного, лляної та багатьох інших	36000	
Вивантажувальний конвеєр «Лідер»	Призначений для транспортування пилоподібних, сипучих, дрібношматкових продуктів.	20000	
Лінія для розливу й фасовки олії в пляшки АгроТех	Для розливу олії в пляшки	252000	

Джерело: дослідження автора

Ключову роль в виробництві соняшникової та будь-якої іншої рослинної олії відіграє прес, тому до вибору цього обладнання потрібно підходити зважено та виважено. При підборі обладнання для майбутньої олійниці ми зупинили свій вибір на пресі ПМ-450 «Лідер». Прес для віджимання олії – призначений для віджимання олії з м'ятки насіння соняшнику. В прес ПМ-450 можна подавати м'ятку як підігріту попередньо в жаровні, так і без підігріву. Перевагою пресу є те, що він

виготовлений з високоякісної сталі і всі робочі поверхні мають міцне зносостійке покриття. Це, в свою чергу, гарантує продуктивну, надійну та, що важливо, економічну переробку насіння. Прес розрахований на довгу й безперервну роботу. Потужності дозволяють віджимати 450 кілограм сировини на годину. Для вторинного віджимання макухи пропонуємо використовувати прес ПМ-450.04 «Лідер», який здатен переробляти до 300 кг/год вторинного віджимання макухи. Обидва преси працюють з усіма видами маслянистих культур: соняшник, соя, ріпак, гарбуз тощо.

Таблиця 3.2.

Технічні характеристики преса ПМ-450 «Лідер» та ПМ-450.04 «Лідер»

	<i>ПМ-450 «Лідер»</i>	<i>ПМ-450.04 «Лідер»</i>
Продуктивність, кг за год		
Первинна обробка	400–450	–
Вторинна обробка	–	250–300
Допустима потужність, кВт	7,5	11
Розміри, см		
Довжина обладнання	290	386
висота обладнання	127	127
ширина обладнання	140	110
Маса обладнання, кг	220	265

Джерело: дослідження автора

Також важливою частиною виробничого процесу виготовлення олії є її очищення. Прес-фільтр можна використовувати для очищення різноманітних рослинних олій: соняшникової, рапсової, соєвої, кукурудзяної, гарбузової, гірчичної, лляної та багатьох інших різновидів. Прес-фільтр є обов'язковим обладнанням для фільтрації олії в олійниці при приготуванні олії.

Механізм дії прес-фільтра «Лідер» доволі простий. Олія подається під тиском на фільтруючий елемент, котрий є натягнутим на металеві рамки конкретних розмірів. Потім олія проходить через фільтруючу тканину, де очищується від різних шкідливих домішок та осадку і направляється в спеціальний колектор. Ключовим елементом фільтру є бельтинг. Бельтингова фільтрувальна

тканина зупиняє і утримує різні домішки. Частіше за все, використовуються бавовняні тканини. Фільтрація проходить при низькому тиску. Швидкість, з якою проходить очищення олії, залежить від багатьох чинників: температури рідини, кількості нежирових домішок, сорту і якості олії. Перевагою використання є простота конструкції, енергоємність і відмінна якість готової продукції.

Таблиця 3.3.

Технічні характеристики прес-фільтра

Пропускна здатність, кг/год	450
Стандартна температура олії, °С	50
Корисна площа бельдинга, м ²	0,98
Розміри, ДхШхВ	1480x560x1052
Тиск олії, кг/см ²	2,5
Вага маслофільтра, кг	700

Джерело: дослідження автора

4. Персонал. Оскільки у нас автоматизоване виробництво, то чисельність персоналу зводиться до мінімуму. Проте, це обов'язково мають бути досвідчені та висококваліфіковані працівники, які вміють працювати з технікою та бажано мали досвід роботи з таким же або аналогічним обладнанням. До працівників олійниці слід включити: завідувача олійниці, який буде контролювати всі процеси, що відбуваються на території підприємства; бухгалтерією та плануванням діяльності будуть займатись за сумісництвом працівники бухгалтерського та економічного відділу; обслуговуючий обладнання персонал; вантажник; водій; прибиральниця; сторож.

5. Витрати. Однією з найважливіших частин планування та прорахунку ефективності діяльності олійниці є вірно сплановані та прораховані витрати.

Таблиця 3.4.

Витрати, необхідні для відкриття олійниці, грн

Статті витрат	Сума витрат, грн.	
	2022 р.	2023 р.
Обладнання та техніка	1189000,0	-

Витрати на додаткові інструменти, вироби, комплекти	11000,0	13000,0
Здійснення підготовчих робіт у цеху	30000,0	5000,0
Амортизація	178350,0	151597,5
Орендні платежі	360000,0	360000,0
Оплата праці	840000,0	924000,0
Податки	315000,0	330000,0
Маркетингові витрати	200000,0	200000,0
Комунальні платежі	360000,0	400000,0
Транспортні витрати	300000,0	320000,0
Інші додаткові витрати	25000,0	30000,0
Всього	3808350,0	2733597,5

Джерело: власні розрахунки

6. Планові доходи. При плануванні діяльності варто проаналізувати не лише витрати, з якими зіштовхнеться проект відкриття олійниці, але й можливі доходи.

Таблиця 3.5

Надходження від операційної діяльності, грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	Всього
Доходи від реалізації соняшникової олії	2638344,0	3034095,6	2638344,0
Доходи від реалізації макухи з насіння соняшнику	278214,0	319946,1	278214,0
Доходи від реалізації лушпиння з насіння соняшнику	1223203,8	1406684,4	1223203,8
Доходи від реалізації рапсової олії	24757,9	28471,6	24757,9
Доходи від реалізації макухи з насіння рапсу	569825,1	655298,9	569825,1
Доходи від надання послуг олійницею	300000,0	345000,0	645000,0
Всього надходжень від операційної діяльності	5034344,9	5789496,6	5034344,9

Джерело: власні розрахунки

7. Збут. Олія – це продукт, який користується попитом і з реалізацією котрого, зазвичай, не виникає жодних проблем. За статистичними даними, в середньому, один українець на місяць споживає від 1,2 до 1,7 літрів олії. Соняшкову олію оптом та в роздріб можна продавати для промислових галузей, в супермаркети, магазини, ресторани, кафе, їдальні та посередникам. Макуха та

лузга продається фермерам, сільськогосподарським підприємствам та домогосподарствам, в яких є худоба.

Проте, найголовніше – це дотримуватися високої якості продукції при її виробництві. Лише в такому випадку можна знайти надійні й стабільні джерела збуту продукції та забезпечити високу прибутковість олійниці.

3.2. Ефективність впровадження інвестиційного проекту з відкриття олійниці

В нинішніх умовах, коли економіка країни знаходиться в дуже тяжкому становищі, необхідно організувати діяльність таким чином, аби не лише отримувати прибутки від результатів своєї діяльності, але й бути максимально корисним для економіки держави в цілому. Одним з джерел підвищення ефективності господарської діяльності є диверсифікація виробництва. Тому, ми вирішили не обмежуватись торгівлею сировиною, а зайнятись виробництвом готової продукції, оскільки прибутковість ринку готової продукції в рази перевищує прибутковість ринку сировини. Наше господарство займається вирощуванням олійних культур, таких як рапс та соняшник. Тому доцільно спробувати виробляти з цих культур олію, макуху тощо, а не реалізовувати лише насіння. При чому кількість нашого власного вирощеного насіння соняшнику та рапсу дозволяє олійниці переробляти власне 313 дні в році при 12 годинній робочій зміні з продуктивністю 5 тон за добу. Оскільки виробництво олії – це виробництво, яке користується гарним попитом, безвідходне виробництво, з великою кількістю джерел реалізації, пропонуємо прорахувати ефективність реалізації проекту з відкриття олійниці та переробки насіння соняшнику та ріпаку.

Резюме проекту

1. Мета проекту – купівля сучасного обладнання та відкриття олійниці з метою продажу не сировини, а готової продукції з насіння соняшнику та ріпаку.
2. Тривалість проекту – початок січень 2022 р. – закінчення грудень 2023 р.

3. Вартість проекту – 1712160 грн.
4. Учасники проекту:
 - замовник – СФГ «Полісся»;
 - інвестор – компанія «INTELEVRAZ»;
 - кредитор – «Ощад банк». Сума кредиту 1189 000 грн під 20% річних терміном на 2 роки.;
 - менеджер проекту – головний економіст Мазур Андрій Вікторович;
 - проектна команда – бухгалтер по веденню основних засобів Андрійчук Ксенія Олександрівна., головний бухгалтер Безус Тамара Іванівна, головний інженер Дудар Андрій Львович;
 - постачальники та консультанти – ТОВ «НДП «Теплолідер»
5. Ризики проекту: можливість отримання збитків або прибутку недостатнього для виконання своїх поточних зобов'язань перед інвесторами та кредиторами.

Таблиця 3.6

Початкові дані для проведення проектного аналізу

Показники	2022 р.	2023 р.
Доходи від реалізації соняшникової олії	2638344,00	3034095,60
Доходи від реалізації макухи з насіння соняшнику	278214,00	319946,10
Доходи від реалізації лушпиння з насіння соняшнику	1223203,80	1406684,37
Доходи від реалізації рапсової олії	24757,92	28471,61
Доходи від реалізації макухи з насіння рапсу	569825,14	655298,91
Доходи від надання послуг олійницею	300000,00	345000,00
Всього надходжень від операційної діяльності	5036353,86	5791506,59
Адміністративні витрати, грн.	1540000,00	1575000,00
Балансова вартість ОЗ, тис.грн.	1189000,00	
Норма амортизації,%	15,00	15,00
Ставка дисконту,%	20,00	20,00

Джерело: власні розрахунки

До розрахунків включаємо доходи від реалізації соняшникової олії; доходи від реалізації макухи з насіння соняшнику; доходи від реалізації лушпиння з насіння соняшнику; доходи від реалізації рапсової олії; доходи від реалізації макухи з насіння рапсу; доходи від надання послуг олійницею.

Окрім доходів варто проаналізувати витрати. Так як олійниці в СФГ «Полісся» не було, то варто розпланувати і прорахувати всі майбутні витрати, котрі пов'язані з експлуатацією олійниці та виробництвом олії соняшникової, ріпакової та макухи й лузги. Отже, потрібно врахувати наступні витрати: витрати на придбання техніки (кредит), витрати на заробітну плату персоналу й податки, витрати на комунальні послуги, експлуатаційні витрати, адміністративні витрати тощо. Базові витрати операційної діяльності наведені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Витрати операційної діяльності, грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	Усього
Прямі матеріальні витрати	36000,00	43000,00	79000,00
Прямі трудові витрати	1155000,00	1254000,00	2409000,00
Разом прямі витрати	1191000,00	1297000,00	2488000,00
Операційні витрати – всього	1487800,00	1674397,50	3162197,50
в.т.ч. адміністративні витрати та інші витрати	1250000,00	1285000,00	2535000,00
виплата відсотків по борговим зобов'язанням	237800,00	237800,00	475600,00
Амортизація, всього	178350,00	151597,50	329947,50
Всього витрат операційної діяльності	2857150,00	3122995,00	5980145,00

Джерело: власні розрахунки

Заплановані надходження від операційної діяльності представлено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Надходження від операційної діяльності, грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	Усього
Доходи від реалізації макухи з насіння соняшнику	278214,00	319946,10	598160,10
Доходи від реалізації лушпиння з насіння соняшнику	1223203,80	1406684,37	2629888,17
Доходи від реалізації рапсової олії	24757,92	28471,61	53229,53
Доходи від реалізації макухи з насіння рапсу	569825,14	655298,91	1225124,06
Доходи від надання послуг олійницею	300000,00	345000,00	645000,00
Всього надходжень від операційної діяльності	5036353,86	5791506,59	10827860,46

Джерело: власні розрахунки

Коли маємо основні статті витрат та надходжень від операційної діяльності, можна скласти бюджет проекту (табл. 3.9)

Таблиця 3.9

Плановий баланс грошових надходжень і витрат по проекту, грн.

Статті доходів/витрат	2022 р.	2023 р.	Усього
I. Кошти на початок проекту	1712160,00	2462555,00	4174715,00
II. Надходження, в т.ч.:			
1. Від операційної діяльності	4734345,00	5444497,00	10178842,00
2. Від інвестиційної діяльності:			
2.1. Одержані інвестиції			
2.2. Продаж активів			
3. Від фінансової діяльності:	300000,00	345000,00	645000,00
3.1. Короткострокові позики та кредити			
3.2. Дивіденти та володіння корпоративними правами			
3.3. Відсотки від фінансових вкладень			
3.4. Доходи від лізингу устаткування	300000,00	345000,00	645000,00
3.5. Інші доходи від фінансових операцій			
III. Разом наявні кошти (I+II)	6746505,00	8252052,00	14998557,00
IV. Витрати, в т.ч.:			5980145,00
4. По операційній діяльності	2857150,00	3122995,00	
5. По інвестиційній діяльності	1189000,00		1189000,00
5.1. Капітальні грошові витрати			
5.2. Фінансові вкладення			
6. По фінансовій діяльності	237800,00	237800,00	475600,00
6.1. Виплати на погашення довгострокових кредитів			
6.2. Погашення короткострокової кредиторської заборгованості			
6.5. Інші виплати по фінансовій діяльності			
V. Разом грошові виплати (4+5+6)	4283950,00	3360795,00	7644745,00
VI. Кошти на кінець року	2462555,00	4891257,00	7353812,00
Грошовий потік по операційній діяльності	1877195,00	2321502,00	4198697,00
Грошовий потік по інвестиційній діяльності	-1189000,00	0,00	-1189000,00
Грошовий потік по фінансовій діяльності	62200,00	107200,00	169400,00
Грошовий потік по всіх видах діяльності	750395,00	2428702,00	3179097,00

Джерело: власні розрахунки

Отже, дані таблиці 3.9. говорять про те, що протягом досліджування років грошові потоки відрізнялись амплітудою коливань. Грошові потоки з інвестиційної діяльності були від'ємними через перебільшення інвестиційних витрат над

надходженнями на початку здійснення проекту. Для того, щоб виправити становище можна порекомендувати підприємству вкладати отримуванні прибутки в інвестиційну діяльність, інноваційну, реалізовувати прибуткові інвестиційні проекти, здійснювати вкладення коштів на депозитні рахунки в банк, купувати прибуткові облигації.

Грошові потоки по операційній діяльності за аналізовані роки є позитивними та в сумі складають 4198697 грн, що говорить про злагожену та стабільну діяльність олійниці. Проте доходи є не високими, тому підприємству потрібно нарощувати обсяги виробництва продукції, як за рахунок зростання фізичних обсягів виробництва, так і за рахунок появи нових сортів олії. Загальні грошові потоки за досліджувані роки складають 3179097 грн.

Після проведених розрахунків, можемо проаналізувати економічну ефективність проекту з відкриття олійниці та виробництва різних видів олій та макухи. Для цього слід прорахувати базові показники ефективності інвестиційних проектів: чисту теперішню вартість, чисту теперішню вартість модифіковану, рентабельність інвестицій, в також коефіцієнт вигод/витрат і срок окупності проекту. Для цього використаємо наведені формули:

1) чиста теперішня вартість проекту (NPV):

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k} - \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+r)^k} \quad (3.1)$$

де n – час реалізації проекту; CF_k – чистий вхідний потік грошових коштів у k -му році; r – ставка дисконту; I_k – інвестиційні витрати у k -му році; k – порядковий номер року від моменту здійснення проекту.

2) Модифікована внутрішня ставка прибутковості MIRR – це розраховується як сума потенційних вартостей грошових надходжень, дисконтованих під вартість капіталу фірми.

$$MIRR = \sqrt[n]{\frac{\sum_{t=0}^n S_t(1+K)^{n-1}}{\sum_{t=0}^n \frac{A_t}{(1+K)^t}}} \quad (3.2)$$

A_t – фінансові витрати проекту в t -періоді; S_t – фінансові надходження проекту в t -періоді; K – вартість капіталу підприємства.

3) рентабельність інвестицій (PI):

$$PI = \frac{MIRR}{I} * 100\% \quad (3.3)$$

4) CBR – коефіцієнт вигоди/витрат:

$$CBR = \frac{\sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1 + r_{dis})^t}}{\sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1 + r_{dis})^t}} \quad (3.4)$$

5) срок окупності проекту PP

$$PP = \frac{IC}{F} \quad (3.5)$$

IC – розмір інвестиції; F – щорічний чистий дохід

Таблиця 3.10

Визначення показників ефективності проекту

Показники	2022 р.	2023 р.
Початкові інвестиції, грн.	1712160,00	
Виручка від реалізації проекту грн	5036353,86	5791506,59
Витрати на експлуатацію проекту, грн.	2857150,00	3122995,00
Амортизаційні відрахування, грн.	178350,00	151597,50
Коефіцієнт дисконтування	0,8333	0,6944
Грошові потоки, грн.	2357553,86	2820109,09
Дисконтовані грошові потоки, грн.	1964628,22	1958409,09
Дисконтований грошовий потік з початку експлуатації проекту, грн.	1964628,22	3923037,31
Дисконтовані вигоди, грн..	4345586,55	4127155,62
Дисконовані витрати, грн.	2380958,33	2168746,53
Чиста теперішня вартість, грн.	3923037,31	
Модифікована теперішня вартість, грн.	2210877,31	
Рентабельність інвестицій, %	129,13	
Коефіцієнт вигоди/витрати	1,86	
Термін окупності, роки	0,87	

Джерело: власні розрахунки

Отже, дані проектного аналізу, свідчать про те, що проект з відкриття олійниці а випуск різних рослинних олій та макухи є ефективним, бо коефіцієнт вигоди/витрати перевищує одиницю, а термін окупності інвестицій є незначним і дорівнює 0,87 роки, що знано менше від планового періоду експлуатації олійниці.

Про доцільність проекту свідчать наступні показники: чиста теперішня вартість є достатньою, це говорить про те, що сума грошових надходжень при реалізації проекту, котрі приводяться до їх теперішньої вартості на 2210877,31 грн. є більшою за суму дисконтованих вартостей усіх витрат, необхідних для здійснення проекту; рентабельність інвестицій сягає 129,13 %, що є дуже вагомим показником вигідності проекту та свідченням того, що одержані прибутки суттєво перевищують витрати необхідні для здійснення проекту; проект є максимально швидко окупним, бо окупує себе в термін менший за рік, а саме за 10,5 місяців.

Оскільки ситуація в країні мінлива, а економіка знаходиться в кризовому стані, то всі проекти є ризикованими і варто досліджувати та прораховувати можливі види ризиків. Тому, ключовим завданням визначення ефективності проекту є дослідження можливих ризиків проекту.

Таблиця 3.11

Якісний аналіз ризиків проекту

Вид ризику	Фактори ризику	Ймовірні наслідки	Напрямки управління ризиком
Реалізаційні ризики	Внутрішня та зовнішня конкуренція зі сторони виробників рослинної олії	Скорочення прибутковості виробництва, зменшення об'ємів продаж	Пошук додаткових, тобто інших каналів збуту продукції; Скорочення реалізаційної ціни
	Загроза втрати частини сировини при невірному її зберіганні	Збільшення виробничих витрат на виробництво олії, а отже і підвищення собівартості	Суворий контроль за зберіганням сировини та підтримка незначних резервів
	Загроза невиконання зобов'язань перед клієнтами через воєнні дії, відключення світла тощо.	Падіння репутації та зменшення клієнтської бази	Закупівля генераторів на випадок відключення електроенергії та створення запасу готової продукції

Джерело: розроблено автором

При використанні методу оцінки ризику як аналізу сценаріїв варто розрахувати наступні показники:

$$1) \text{ Можливе значення доход} = (\text{Ціна} - \text{Собівартість}) * \text{Кількість} \quad (3.6)$$

2) Можливе очікуване значення доходу ($M_{до}$):

$$M_{до} = \sum D_i * Y_i, \quad (3.7)$$

де D_i – доход за i -тим сценарієм;

Y_i – ймовірність i -того сценарію.

3) Середньоквадратичне відхилення можливого доходу ($M_{Дв}$):

$$D_{в} = \sqrt{\sum (D_i - M_{до})^2 * Y_i}, \quad (3.8)$$

4) Коефіцієнт варіації ($K_{в}$):

$$K_{в} = D_{в} / M_{до}. \quad (3.9)$$

За допомогою методу аналізу сценаріїв та розрахунку зони беззбиткового виробництва (таблиці 3.12 та 3.13) розрахуємо ймовірні ризики проекту.

Таблиця 3.12

Вихідні дані для розрахунку ризику проекту методом аналізу сценаріїв

Ймовірність	Собівартість за 1 л, грн.	Ціна за 1 л, грн.	Реалізована кількість, л	Можливе значення доходу	Можливе значення очікуване	Відхилення
0,25	25	55	659586	19787580,00	4946895,00	6430468276234,24
0,3	25	53	669488	14745664,00	4423699,20	265654427,33
0,35	25	49	673254	12158096,00	4255333,60	2289837914821,85
0,1	25	47	677263	10899786,00	1089978,60	1456277490729,61
1	x	x	x	x	14715906,40	10176849336213,00

Джерело: власні розрахунки

Коефіцієнт варіації = $3190117,45 / 14715906,40 * 100\% = 21,7\%$.

Дане значення коефіцієнта варіації свідчить про те, що найбільш ймовірно відхилення від середнього очікуваного доходу по інвестиційному проекту з відкриття олійниці та виробництва й реалізації різних видів рослинної олії буде коливатися в межах 14715906,40 грн. ($\pm 21,7\%$)

Таблиця 3.13

Розрахунок ризику проекту методом зони виробничої стійкості

Ймовірність	Точка беззбиткового виробництва	Зона виробничої стійкості	Зважена зона виробничої стійкості
0,25	95238,33	64,17	16,04
0,30	102041,07	63,57	19,07
0,35	119047,92	61,74	21,61
0,10	129870,45	60,62	6,06
1,00	x	x	62,78

Джерело: власні розрахунки

Дані таблиці свідчать про те, що при зменшенні продажів рослинної олії на 62,78% СФГ «Полісся» зможе «залишатись на плаву», а ось ці отримані 62,78% рослинної олії є запасом виробничої стійкості.

3.3. Кореляційно-регресійний аналіз впливу інвестиційних вкладень на результати інвестиційної діяльності ФГ «Полісся»

Кореляцією називається неповний зв'язок між досліджуваними явищами. Це залежність, при якій будь-якому значенню однієї змінної величини може відповідно бути декілька значень іншої змінної. Кореляція віддзеркалює закон множини причин та наслідків і є вільною неповною залежністю. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу можна вирішити наступні завдання:

- 1) встановити характер і тісноту зв'язку між досліджуваними явищами;
- 2) виміряти в числовому значенні ступінь впливу окремих чинників на ступінь досліджуваного явища;
- 3) на основі існуючих даних моделі залежності економічних показників від різних чинників прорахувати кількісні зміни досліджуваного явища при моделюванні показників і на основі проведених розрахунків зробити об'єктивну оцінку діяльності підприємства.

Отже, використання кореляційно-регресійного аналізу допоможе виявити ті чинники, зміна яких буде мати сильний ефект та буде найбільш вигідною при розробці практичних рекомендацій покращення результативності та ефективності предмета дослідження.

Для здійснення кореляційно-регресійного аналізу потрібно визначити результативний показник (Y) та чинники, які на нього впливають (X_n). В роботі ми аналізуємо ефективність інвестиційної діяльності ФГ «Полісся» на основі реалізації проекту диверсифікації виробничої діяльності за рахунок відкриття олійниці та продажу різних видів рослинної олії, макухи та лузги. Результативною ознакою у нас виступатиме прибуток від реалізації продукції, виробленої в олійниці та надані послуги, як базовий показник дослідження ефективності інвестиційної діяльності. В якості факторних ознак, ми обрали найбільш значущі за розміром та сумою статті витрат, а саме: інвестиційні витрати, витрати на оплату праці та соціальні відрахування та амортизаційні витрати. Зв'язок між результативною ознакою та факторними ознаками опишемо наступним лінійним рівнянням регресії:

$$y = a_0 + a_1 * x_1 + a_2 * x_2 + a_3 * x_3 \quad (3.10)$$

де y – прибуток від реалізації проекту, грн, x_1 – інвестиційні витрати, грн., x_2 – заробітна плата та відрахування, грн, x_3 – амортизаційні відрахування, грн, a_0 – це вільний член регресійного рівняння, a_i – коефіцієнти рівняння регресії, що мають безумовний кількісний вплив на результуючий показник. Вхідна інформація для проведення кореляційно-регресійного аналізу наведена в таблиці 3.14.

Таблиця 3.14

Базові показники реалізації проекту відкриття олійниці

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2026 р.
Прибуток від реалізації проекту, грн	5036353,9	5791506,6	6370657,3	7007723,0	7708495,3
Інвестиційні витрати, грн.	1523800,0	1717397,5	0,0	0,0	0,0
Заробітна плата та відрахування, грн	1155000,0	1254000,0	1379400,0	1517340,0	1669074,0
Амортизаційні відрахування, грн.	178350,0	151597,5	128857,9	109529,2	93099,8

Джерело: власні розрахунки

З ціллю виявлення ключових факторів, котрі впливають на прибуток від реалізації інвестиційного проекту СФГ «Полісся», варто здійснити кореляційний аналіз деяких показників діяльності підприємства.

Таблиця 3.15

Результати кореляційного аналізу прибутку від реалізації проекту з відкриття олійниці в СФГ «Полісся»

	<i>Прибуток від реалізації проекту, грн</i>	<i>Інвестиційні витрати, грн.</i>	<i>Заробітна плата та відрахування, грн</i>	<i>Амортизаційні відрахування, грн.</i>
<i>Прибуток від реалізації проекту, грн</i>	1			
<i>Інвестиційні витрати, грн.</i>	-0,829818015	1		
<i>Заробітна плата та відрахування, грн</i>	0,995285315	-0,833222931	1	
<i>Амортизаційні відрахування, грн.</i>	-0,295487984	0,359597649	-0,385049494	1

Джерело: власні розрахунки

Тісноту взаємозв'язку між переліченими факторами впливу та результуючою ознакою наведено в таблиці нижче.

Таблиця 3.16

Характеристика тісноти зв'язку прибутку від реалізації інвестиційного проекту із факторними ознаками

Показник	Інвестиційні витрати	Заробітна плата та відрахування	Амортизація
Прибуток від реалізації проекту	Сильний	Дуже сильний	Слабкий

Джерело: власні розрахунки

Отже, згідно з результатами проведеного вище кореляційного аналізу можна зробити висновок про те, що між прибутком від реалізації інвестиційного проекту з відкриття олійниці та реалізації рослинної олії, макухи та лузги й відповідно заробітною платою й соціальними відрахуваннями є дуже сильний зв'язок; між прибутком від реалізації проекту та інвестиційними витратами – сильний; між прибутком від реалізації проекту й амортизацією – слабкий. Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками потрібно провести регресійний аналіз. Результати якого представлені у таблицях 3.17 та 3.18.

Таблиця 3.17

Регресійна статистика

Регресійна статистика	
Множинний R	0,995285765
R-квадрат	0,990593754
Нормований R-квадрат	0,981187509
Стандартна помилка	142385,7456
Спостереження	5

Джерело: власні розрахунки

Дані вище наведеної таблиці свідчать, що скорегований коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9811$. Отже, зміна результативної ознаки (прибутку від реалізації продукції) на 98,1% залежить від зміни факторів, включених до даної моделі.

Таблиця 3.18

Результати дисперсійного аналізу

Показник	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	Значимість <i>F</i>
Регресія	2	4,27014E+12	2,13507E+12	105,3123407	0,009406246
Залишок	2	40547401074	2027370053		
Всього	4	4,31069E+12			

Джерело: власні розрахунки

Результати проведеного дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі. За критерієм Фішера: $f' = 105,3123404 > f_{\text{табл}} = 0,009406246$, де $f_{\text{табл}} = F(1 - 0,95; m; n - m - 1)$, тобто рівняння регресії (тобто його коефіцієнтів) є значимим (на 95%), при цьому впливу випадкових факторів не спостерігається. Дані таблиці 3.19 говорять про те, що факторні ознаки впливають на результативну, бо для всіх показників Р-значення є меншим за 0,5, а коефіцієнти не нульові.

Таблиця 3.19

Результати регресійного аналізу

Показник	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	Р-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Прибуток від реал-ї проекту, грн	-642505,655	958532,0136	-0,67030178	0,571699135	-4766736,04	3481724,73
Інвестиційні витрати, грн.	-0,00199651	0,144622948	-0,01380427	0,990239191	-0,62425875	0,620265872
Заробітна плата та відрахування, грн	5,03722898	0,628614496	8,01322436	0,015218863	2,332519093	7,741938844

Джерело: власні розрахунки

Оцінка статистичної значимості параметрів регресії здійснюється за допомогою t-критерія, при значеннях t-статистики, які менші $f_{\text{табл}}(1-0,95; m; n-m-1) = 0,009406246$, природа формування параметрів a_i є випадковою, інакше, слід визнати статистичну значимість параметра.

Надійні інтервали для параметрів лінії регресії:

$$-0,62425875 \leq a_1 \leq 0,620265872$$

$$2,332519093 \leq a_2 \leq 7,741938844$$

Рівняння множинної регресії має вигляд:

$$Y = -642505,6 - 0,002 * a_1 + 5,037 * a_2 \quad (3.11)$$

Отже, якщо інвестиційні витрати зростуть на одиницю, то прибуток від реалізації продукції олійниці скоротиться на 0,002 од.; при збільшенні затрат на заробітну плату і соціальні виплати на одиницю, прибуток від реалізації рослинної олії, макухи й лузги зросте на 5,037 од.

Результати проведеного кореляційного аналізу свідчать про те, що між прибутком від реалізації інвестиційного проекту з відкриття олійниці та реалізації рослинної олії, макухи та лузги й відповідно заробітною платою й соціальними відрахуваннями є дуже сильний зв'язок; між прибутком від реалізації проекту та інвестиційними витратами – сильний; між прибутком від реалізації проекту й амортизацією – слабкий. Регресійний аналіз довів, що всі фактори, котрі ми обрали для аналізу, а саме: інвестиційні витрати та витрати на оплату праці й соціальні відрахування є статистично значимими. Тобто, для підвищення ефективності інвестиційної діяльності олійниці при виробництві різних рослинних олій в першу чергу варто звернути увагу на витрати на оплату заробітної плати та соціальні відрахування на неї і з неї відповідно.

Висновки до розділу 3

1. Для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності ми пропонуємо диверсифікувати виробничу діяльність підприємства та вкласти кошти в інвестиційний проект з відкриття олійниці. Ми пропонуємо інвестувати кошти в

відкриття олійниці, оскільки: по-перше, СФГ «Полісся» займається вирощуванням соняшнику та ріпаку, а реалізація готової продукції є значно вигіднішою, ніж реалізація лише сировини; по-друге, окрім використання в виробництві власної сировини, закуплена сировина у населення чи інших господарств буде також використовуватись для виробництва олії, що забезпечить безперервність виробничого процесу; по-третє, ріпакова олія вважається рідкіснішою та дороговартісною, а виготовляється вона на одному і тому ж обладнанні, що і соняшникова олія. Тобто витрати для виробництва олії однакові (не враховуючи вартість сировини); по-четверте, окрім безпосереднього виготовлення власної олії та побічних продуктів, можна надавати послуги з виготовлення олії для населення, при цьому олійниця ніколи не буде простоювати та забезпечить додаткове джерело одержання прибутків; по-п'яте, реалізація проекту з відкриття олійниці допоможе господарству освоїти нові ринки збуту продукції, диверсифікувати свою діяльність та значно підвищити рентабельність виробництва, а отже і отримати вищі прибутки, які необхідні для розширеного відтворення.

2. Для відкриття олійниці ми звернулись до ТОВ «НДП «Теплолідер», в якого закупили майже все необхідне обладнання, а саме: елеватор норія стрічкова самонесуча ковшова «Лідер», сепаратор СП-450 «Лідер», насіннерешетувальник СМ-450 «Лідер», верстат вальцьовий СВ-3-450 «Лідер», жарівня «Лідер», прес для віджиму олії ПМ-450 «Лідер», прес ПМ-450.04 «Лідер», прес-фільтр «Лідер», вивантажувальний конвеєр «Лідер». За лінією для розливу й фасовки олії в пляшки ми звернулись до ТОВ «АгроТех». Вартість всього необхідного обладнання для олійниці склала 1189000,0 грн.

3. Мета проекту – купівля сучасного обладнання та відкриття олійниці з метою продажу не сировини, а готової продукції з насіння соняшнику та ріпаку. Тривалість проекту – початок січень 2022 р. – закінчення грудень 2023 р. Вартість проекту – 1712160 грн. Учасники проекту: замовник – СФГ «Полісся»; інвестор – компанія «INTELEVRAZ»; постачальники та консультанти – ТОВ «НДП

«Теплолідер»; кредитор – «Ощад банк». Сума кредиту 1189 000 грн під 20% річних терміном на 2 роки.

4. Дані проектного аналізу, свідчать про те, що проект з відкриття олійниці та випуск різних рослинних олій та макухи є ефективним, бо коефіцієнт вигоди/витрати перевищує одиницю, а термін окупності інвестицій є незначним і дорівнює 0,87 роки, що знано менше від планового періоду експлуатації олійниці. Про доцільність проекту свідчать наступні показники: чиста теперішня вартість є достатньою, це говорить про те, що сума грошових надходжень при реалізації проекту, котрі приводяться до їх теперішньої вартості на 2210877,31 грн. є більшою за суму дисконтованих вартостей усіх витрат, необхідних для здійснення проекту; рентабельність інвестицій сягає 129,13 %, що є дуже вагомим показником вигідності проекту та свідченням того, що одержані прибутки суттєво перевищують витрати необхідні для здійснення проекту; проект є максимально швидко окупним, бо окупує себе в термін менший за рік, а саме за 10,5 місяців.

5. Результати проведеного кореляційного аналізу свідчать про те, що між прибутком від реалізації інвестиційного проекту з відкриття олійниці та реалізації рослинної олії, макухи та лузги й відповідно заробітною платою й соціальними відрахуваннями є дуже сильний зв'язок; між прибутком від реалізації проекту та інвестиційними витратами – сильний; між прибутком від реалізації проекту й амортизацією – слабкий. Регресійний аналіз довів, що всі фактори, котрі ми обрали для аналізу, а саме: інвестиційні витрати та витрати на оплату праці й соціальні відрахування є статистично значимими.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу в грошовій, матеріальній, або нематеріальній формах, які майбутній або потенційний інвестор, бажає вкласти в проект, з метою підвищення ефективності функціонування будь-якої сфери діяльності даного проекту або ж фінансових інструментів (з врахуванням існуючих ризиків) та отримання прибутку або певного соціального ефекту. Інвестиції підприємства – це вкладення нагромадженого капіталу в будь-яких його формах чи видах в найрізноманітніші об'єкти або інструменти господарської діяльності з ціллю одержання прибутку, а також отримання того чи іншого економічного чи позаекономічного ефекту, реалізація якого заснована на ринкових принципах і пов'язана з часовими чинниками, чинниками ризику й ліквідності.

2. Інвестиційна діяльність підприємства – це процес забезпечення інвестиційної програми чи проекту необхідними інвестиційними ресурсами сформованими відповідно до їх цілей з метою отримання максимально можливого матеріального чи соціального ефекту. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути: інвестори (вкладники), замовники, виконавці робіт, а також користувачі об'єктів. Щодо об'єктів інвестування виділяють такі види інвестиційної діяльності: корпоративне інвестування; лізинг; капітальне будівництво; інноваційна діяльність; концесійна діяльність.

3. Для дослідження ефективності інвестиційної інноваційної діяльності варто розраховувати наступні базові показники: період окупності (PP); чиста приведена вартість (NPV); внутрішня норма дохідності (IRR); дисконтований період окупності (DPP); індекс прибутковості (PI); модифікована внутрішня ставка прибутковості (MIRR); середня ставка прибутковості (ARR); коефіцієнт

ефективності (СВR). Всі перераховані показники мають свої сильні сторони та слабкі. Універсального показнику дослідження ефективності інвестиційної діяльності не існує. Кожен показник доцільно застосовувати в тій або іншій ситуації або сфері діяльності.

4. Фермерське господарство «Полісся» – це багатoproфiльне сільськогосподарське підприємство, яке вже протягом двох десятиліть успішно функціонує на вітчизняному ринку. Організація СФГ «ПОЛІССЯ» зареєстрована 23.10.2000 за юридичною адресою: 52342, Україна, Дніпропетровська область, Криничанський район, село Маломихайлівка. Керівником організації є ТКАЧЕНКО ВЛАДИСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ. Керівник юридичної особи діє на підставі установчих документів, затверджених засновниками (учасниками). Розмір статутного капіталу складає 51 125 грн. Основна діяльність фірми – це вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11).

5. Протягом 2017-2021 рр. середньорічна, залишкова й первісна вартість основних виробничих фондів зростала з кожним роком, так само як і вартість оборотних фондів. Це мало дуже позитивний вплив на показники фондозабезпеченості та фондоозброєності підприємства. Фондозабезпеченість протягом досліджуваних років зросла на 5,41%, а фондоозброєність збільшилась 83,57% відповідно. За досліджуваний період фондovіддача в СФГ «Полісся» зросла на 42,46% і становила 1,51 грн. Коефіцієнт зношення основних виробничих фондів за досліджуваний період зменшився на 16,26%. Це є дуже позитивно, адже свідчить про оновлення та покращення якості технічного стану основних виробничих фондів та впливає на виробництво продукції на якісно новій технологічній основі з вищим рівнем конкурентоспроможності, що є ключовим фактором збільшення продуктивності. Коефіцієнт обороту оборотного капіталу в 2021 р. проти 2017 року зменшився на 6,04%, що є негативно, адже це впливає безпосередньо на ефективність використання оборотного капіталу. Через це, тривалість обороту оборотного капіталу зросла на 6,42 % або на 21 день в 2021 році проти 2017 року. Проте, основним показником, за яким судять про ефективність

господарської діяльності будь-якої форми власності та вид діяльності є прибуток підприємства., який за досліджуваний період збільшився у 4 рази, що можна пояснити наявністю ринкового попиту на продукцію підприємства, ефективною і злагодженою роботою всіх відділів організації та повернення інвестованих у виробництво грошових коштів і можливість розпочати новий виробничий цикл. За період 2017-2021 роки, рентабельність активів зросла на 5,33%, що характеризує діяльність підприємства як ефективну та вдало організовану, що є заслугою всіх працівників підприємства.

6. Дані проведеного аналізу фінансового стану СФГ «Полісся» свідчать про те, що протягом останніх п'яти років підприємство є фінансово стабільним, незалежним, з наявністю високоліквідних активів, з відсутністю довгострокової кредиторської заборгованості, успішним, платоспроможним, а отже і конкурентоздатним. Сума наявних коштів в СФГ «Полісся» зросла у 2,9 рази та в 2021 році становила 86267,0 тис. грн. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець 2021 року становить 0,19, що свідчить про зношеність основних виробничих засобів лише на 19% від їх первісної вартості. Розмір чистих оборотних активів на підприємстві збільшився в 2,6 разів, а це говорить не тільки про його можливість погашати поточні заборгованості, а й про здатність диверсифікації виробничої діяльності та інвестування. Коефіцієнт поточної ліквідності протягом досліджуваного періоду був більшим за 2, що характеризує сприятливий стан ліквідності активів. Коефіцієнт незалежності (автономії, власного капіталу) протягом досліджуваних років коливається в межах 0,997-0,97, що є вищим за його нормативне значення, котре становить 0,5. Коефіцієнт фінансової стабільності є вищим за одиницю, це говорить про те, що загальна кількість власних коштів господарства є більшою за кількість позикового капіталу. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів дорівнює нулю протягом всього періоду дослідження, а це означає, що в господарства відсутні довгострокові кредити.

7. Для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності ми пропонуємо диверсифікувати виробничу діяльність підприємства та

вкласти кошти в інвестиційний проект з відкриття олійниці. Реалізація проекту з відкриття олійниці та виробництва різних видів рослинних олій допоможе господарству освоїти нові ринки збуту продукції, диверсифікувати свою діяльність та значно підвищити рентабельність виробництва, а отже і отримати вищі прибутки, які необхідні для розширеного відтворення.

8. Диверсифікація виробничої діяльності СФГ «Полісся» у вигляді здійснення інвестиційного проекту з відкриття олійниці (вартість проекту 1712160,00 грн., вартість обладнання 1189000,00 грн, кредит в « Ощад банку» на 2 роки під 20%) дозволить одержувати близько 5036353,90 грн в рік додаткової виручки. Даний проект є ефективним, бо коефіцієнт вигоди/витрати перевищує одиницю, а термін окупності інвестицій є незначним і дорівнює 0,87 роки, що знано менше від планового періоду експлуатації олійниці. Про доцільність проекту свідчать наступні показники: чиста теперішня вартість є достатньою, це говорить про те, що сума грошових надходжень при реалізації проекту, котрі приводяться до їх теперішньої вартості на 2210877,31 грн. є більшою за суму дисконтованих вартостей усіх витрат, необхідних для здійснення проекту; рентабельність інвестицій сягає 129,13 %, що є дуже вагомим показником вигідності проекту та свідченням того, що одержані прибутки суттєво перевищують витрати необхідні для здійснення проекту; проект є максимально швидко окупним, бо окуповує себе в термін менший за рік, а саме за 10,5 місяців.

9. Проведений кореляційно-регресійний аналіз свідчить про те, що між прибутком від реалізації інвестиційного проекту з відкриття олійниці та реалізації рослинної олії, макухи та лузги й відповідно заробітною платою й соціальними відрахуваннями є дуже сильний зв'язок; між прибутком від реалізації проекту та інвестиційними витратами – сильний; між прибутком від реалізації проекту й амортизацією – слабкий. Регресійний аналіз довів, що всі фактори, котрі ми обрали для аналізу, а саме: інвестиційні витрати та витрати на оплату праці й соціальні відрахування є статистично значимими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г.О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2000. – №12. – С. 23–28
2. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін: навчальний посібник / Бажал Ю.М. — Київ.: Заповіт, 1996. — 238 с.
3. Белоліпецький В.Г. Финансовый менеджмент / В.Г. Белоліпецький. -М.: КНОРУС, 2006 - 448 с.
4. Білик В.В. Сутність інвестицій та наукові підходи до інвестиційної діяльності / В.В. Білик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 2, Т. 2. – С. 112–115.
5. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2003. – 408 с.
6. Ванькович Л.Я., Ковальчук С.І. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua /portal/ natural/Vnulp/Menegment./2008_635/22.pdf
7. Вінник О. М. Інвестиційне право. Навч. посібник / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2000. – 328 с.
8. Волчанська Л.В. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної привабливості аграрних підприємств / Л. В. Волчанська // [Інвестиції: практика та досвід](#). – 2014. –№ 23. – С. 102-106.
9. Вороб'єв Ю.Н. Инвестирование: [учеб. пособ.] / Ю.Н. Вороб'єв, Е.И. Вороб'єва. – Симферополь: Таврия, 2004. – 340 с.
10. Герасимчук З.В. Економічна сутність інвестиційної інфраструктури

регіону / З.В. Герасимчук, Ю.А. Подерня–Масюк // Економічні науки : зб. наук. праць Луцьк. нац. техн. ун-ту. – 2008. – Ч. 2. – № 5. – С. 6–14.

11. Гобрей М. В. Теоретико–методична сутність інвестиційного процесу як економічної категорії / М. В. Гобрей // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Вип. 6. – С. 151–154.

12. Денисенко М.П. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні / М.П. Денисенко, Я.В. Риженко // Проблеми науки. – 2007. – № 6. – С. 10-16.

13. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування. [Текст] : навч. посіб. / А. П. Дука. – К. : Каравела, 2007. – 424 с.

14. Економічна енциклопедія: у 2-х т. / [за ред. Усатенко О.А., Гаврилішина Б.Д., Мочерного С.В., Амоши О.І., Гальчинського А.С.]. – К.: «Академія», 2000. Т.2. – С. 630- 631.

15. Загородній А.Г. Інвестиційний словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. – Львів: «Бескид Біт». – 2005. – 512 с.

16. Задыхайло Д. В. Инвестиционное право Украины: Сборник нормативно-правовых/ Д. В. Задыхайло. – Харьков : Эспада, 2002. – 752 с.

17. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. № 433-VI (з чинними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

18. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: за станом на 1 груд. 2013 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - N 47, С.646.

19. Иванов Г. И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования [Текст] / Г. И. Иванов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 352 с.

20. Інвестиційне законодавство України // Український інвестиційний журнал. – 2002. – № 10. – 89 с.

21. Кісіль М.І. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва та сільських територій / М.І. Кісіль // Менеджмент: збірник наукових праць. – К., 2009. – № 11. – 225 с.

22. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та ін-вестиційної діяльності: співвідношення основних понять та категорій / Н. Ковтун // Вісник Київського національного університету імені Та-раса Шевченка. Серія економіка. – 2008. – № 101. – С. 25–29.

23. Коденська М.Ю. Мотиваційні чинники інвестиційного забезпечення розвитку аграрно-промислового виробництва / М.Ю. Коденська // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2013. – № 2. – С. 62–66.

24. Колесник О.О. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні / О.О. Колесник // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 2(6). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_kolesnyk6.htm

25. Коюда В.О. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності / В.О. Коюда, Л.А. Лисенко. – Х.: ФОП Павленко О.Г.; ІНЖЕК, 2010. – 224 с.

26. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 608 с. – С.24

27. Кундеус О. М. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств на інноваційній основі / О. М. Кундеус // Інноваційна економіка. – 2007. – №4. – С. 148-155.

28. Кухар В. І. Удосконалення правового регулювання інвестиційних відносин як складова інвестиційної політики держави / В.І. Кухар // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 3. – С. 226-229.

29. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність [Текст] : підручник / Т.В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

30. Макконелл К.Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю; [пер с 16-го англ. изд.] – М.: ИНФРА-М, 2007. – XXXVI, 940 с.

31. Манаєнко І.М. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики: монографія / І.М. Манаєнко – Київ: НТУУ «КПІ»,

2016. –157 с.

32. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капиталовложения / П. Массе. – М.: Статистика, 1971. – 504 с.

33. Олексенко Л. М. Стан та проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату України [Електронний ресурс] / Л. М. Алексєнко, М. М. Назаров // Наука й економіка. – 2013. -Вип. 2. – С. 53–57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nie_2013_2_11.pdf

34. Онікієнко С.В. Інвестиційна діяльність: від емпіричного сприйняття до категоріального відображення / С. Онікієнко // Ринок цінних паперів України. – 2011. – N3-4. – С. 61–66.

35. Панчишин С. М. Макроекономіка: Навчальний посібник. - К. : Либідь, 2002. - 614 с.

36. Перар Ж. Управление финансами: с упражнениями. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 480 с.

37. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / А.А. Пересада. – К.: Лібра. – 1998. – 389 с.

38. Пимошенко Ю. Инноватор – это прежде всего предприниматель // Финансы и бизнес.– 1997.– № 3 (41).– С. 26

39. Погасій С. О. Інвестиційний менеджмент (в прикладах і завданнях): [Текст] навч. посібник / С. О. Погасій, О. В. Познякова, Ю. В. Краснокутська; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2009. – 337 с.

40. Стефанович Є.А. Інвестиційна діяльність як економічне явище [Текст] / Є.А. Стефанович // Економіка та держава. – 2010. – № 11. – С. 60–64.

41. Титаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій :навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] /Н.О. Титаренко, А.М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 160 с.

42. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: [навч. посібник] / В.Г. Федоренко. [2-ге вид., доп.]. – К.: МАУП, 2001. – 280 с.

43. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України: Монографія. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. – 514 с.

44. Череп А. В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації [Текст] / А. В. Череп, Г. І. Рурка. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво : науково-виробничий журнал. – 2011. – № 3. – С.48-52
45. Чернадчук В.Д. Основи інвестиційного права України / Чернадчук В.Д., Сухонос В.В., Чернадчук Т.О. ; за ред. В.Д. Чернадчука. – Суми : ВТД «Університетська книга». – К. : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2015. – 352с
46. Шарп У. Инвестиции / Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж.; пер. с англ. А.Н. Буренина, А.А. Васина. – М.: ИНФРА-М., 2006. – 1028 с.
47. Шевцова Я.А. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. / Я.А. Шевцова. – Луганськ, 2003. – 20 с.
48. Шилова О.Ю. Інвестиційне забезпечення розвитку підприємства / Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: наук. журнал. – Луганськ, 2012. – № 11(182), ч. 1.
49. Щербина В. С. Господарське право : підручник/ В. С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.
50. Щукін Б. М. Інвестування: Курс лекцій / Б. М. Щукін. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.